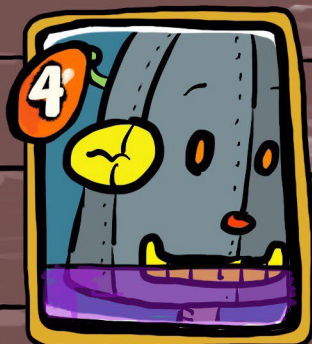

Mikko Äärynen & Tuula Johansson (toim.)

Yhdessä –

uusilla avauksilla tietoa, osaamista ja
asiantuntemusta kentälle

HUMAK

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Mikko Äärynen & Tuula Johansson (toim.)
Yhdessä –
uusilla avauksilla tietoa,
osaamista ja asiantuntemusta kentälle

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja,
© Tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)

Kansi: Jarmo Röksä
Taitto: Emilia Reponen

ISBN 978-952-456-262-1 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)
Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 33.

SISÄLLYSLUETTELO

Mikko Äärynen

Esipuhe 5

Korkeakoulut ja oppiminen muutoksessa 6

Tapio Huttula

Tulevaisuusnäköinä globaali toimijuus 7

Jukka Määttä

Uudet oppimisen tavat tulevat vanhojen rinnalle 11

Elina Ylikoski

Koulutusorganisaatiosta innovatiiviseksi osaamisyhteisöksi? 13

Kaisa Jaalama

AMK-aluekehittäjän työnkuvaa etsimässä 17

Hanketyön uudet avaukset 21

Nina Luostarinen

Valot päälle – tavalla jos toisellakin 22

Nina Luostarinen

Häikäisevä hankeidea, missä luuraat? 26

Päivi Rainö

NJERËZIT QË NUK DËGJOJNË NË SHQIPËRI – Deaf People in Albania (2014–2016) 27

Benny Majabacka

Välittämistä osallistavan taiteen ja sote-kentän välimaastossa 29

Oona Tikkaaja

Tatun ja Soten työkirjat kokemustiedon välittäjinä 31

Pekka Vartiainen	
Nähdä metsä puilta – Mätäsmetäs	34
Timo Parkkola	
Kuka häviää jos taide hyötyy teknologiasta?	36
Juha Iso-Aho	
Eteläkarjalaista aluekehitystyötä	41
Heini Kähkönen	
Luot sie? Monialaisen yhteistyön äärellä	43
Heini Kähkönen	
Kokeileva kehittäminen – hankejargonin tuolle puolen.....	46
Leena Janhila	
Luovien alojen hautomotoiminta rakentaa kestäväää menestystä.....	49
Kumppanuudella kehittämistä	53
Anna Pikala	
Baana rakentaa maahanmuuttajille konkreettisia väyliä työelämään ja yrittäjyyteen.....	54
Hanna Putkonen-Kankaanpää	
Oikeustulkkauksen erikoistumisopintojen kehittämishanke	56
Jaana Karjalainen & Regina Pesonen	
Lapin nuorten MOP – monialaisten ohjaus- ja palveluverkostojen koordinoitihanke.....	58
Satu Riikonen	
Sinun valintasi – hankeyhteistyö.....	60
Eeva Pekanheimo	
ToiMeen! - Toiminnalliset menetelmät avuksi aineenopettajan arkeen.....	62
Marjo Kolehmainen	
Aistit avoinna, keskellä vuorovaikutusta ja nuorten kanssa – Nuorten hyvää elämää rakentamassa.....	66

Korkeakoulut ja oppiminen ovat suuressa murroksessa. Digitalisaatio muokkaa toimintaympäristöämme valankumouksellisella tavalla. Se haastaa sekä opetuksen että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan. Korkeakoulut reagoivat muutokseen kehittämällä omaa toimintaansa ja organisaatiotaan, jotta ne pystyvät toteuttamaan tehtävänsä uuden tiedon ja osaamisen tarjoajana ympäristölleen.

Humak on valtakunnallinen ja verkostomainen kehittäjä, joka edistää toimialojensa yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tämä tapahtuu tiiviissä vuorovaikutuksessa kumppaneiden kanssa. Ajattelemalla rohkeasti, toimimalla ketterästi ja valmiina muuttamaan maailman lisäksi myös omaa toimintaa saadaan aikaan hienoja uusia avauksia.

Humakin tutkimus-, kehittämis-, innovaatio- ja kokeilutoiminnan sisällöt ovat vahvasti sidoksissa strategiaan päämääriin ja niiden toimintaa ohjataan neljän vahvuusalan kautta: Nuorisotyö ja yhteisöllisyys, Järjestötyö, työyhteisöt ja kotoutuminen, Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus sekä Tuottajuus ja välittäjätoiminta. Jokaisella vahvuusosalalla on omat erityispiirteensä, joiden kautta ja joita yhdistelemällä syntyy uudenlaisia kumppanuuksia ja radikaalejakin avauksia.

Tämä onnistuu mielestäni parhaiten monimuotoisen ja joustavan TKI-toiminnan kautta. Viime vuosien hanketoiminnassa on näkynyt uusia entistä mielenkiintoisempia toimintatapoja, joissa yhdistetään hyvinkin erilaisten alojen toimijoita keskenään. Näistä törmäyksistä on syntynyt tuloksia ja eteenpäin vieviä sysäyksiä, joilla on hankkeitaakin laajempia merkityksiä ja vaikutuksia.

Mistä ideat syntyvät?

Humakissa hanketoimintaa ei tehdä vain TKI-henkilöstön voimin vaan siihen osallistuvat koko pedagoginen henkilöstö, lehtorit ja yliopettajat yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tällaisessa toimintakulttuurissa jokaisella on mahdollisuus tuoda esiin omat erityisosaamisensa ja innostuksen kohteensa. Humakilaiset ovat mukana monenlaisissa sosiaalisissa ja yhteistyöverkostoissa, eri sektoreilla ja toimialoilla. Juuri näissä kohtaamisissa ja konteksteissa uudet ideat sosiaalisista innovaatioista syntyvät. Hanketoiminnalla voi edistää myös itselleen tärkeiksi koettuja asioita ja tuottaa uutta tietoa yhteiskunnan hyödynnettäväksi.

Tämän julkaisun artikkelit tarjoavat katsauksen Humakin hankkeisiin: Miten ideat syntyvät, ja miten niistä kehitetään palveluita ja tuotteita.

Turussa 30.12.2016

Innolla uuteen vuoteen,

Mikko Äärynen, kehittämisspällikkö

Korkeakoulut ja oppiminen muutoksessa

TULEVAISUUSNÄKYNÄ GLOBAALI TOIMIJUUS

Humanistinen ammattikorkeakoulu haluaa tulevaisuudessa olla globaali toimija. Oma strateginen näky on tärkeä epävarmassa toimintaympäristössä. Globaalisti uskottava ja vaikuttava korkeakoulu on jatkossa entistä huokoisempi, osaavampi, paremmin verkottunut ja kokeilevampi. Pärjätäkseen on luotava itsestään elävä innovaatioalusta.

Millaista korkeakoulua tarvitaan?

Suomen korkeakoulujärjestelmä on tällä hetkellä epävarmuuden tilassa. Osa korkeakouluista elää suorastaan epätietoisuudessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö ja näköalaton korkeakoulupolitiikka ovat johtaneet tähän. Onneksi ministeri Sanni Grahn-Laasonen aloittaa keskustelun korkeakoulutuksen visiosta.

Suomi kohtaa kansainvälisen murroksen keskellä moninaisia yhteiskunnallisia muotospaineita. Toimivia sosiaali- ja terveystalouksia ikääntyvän väestön tarpeisiin suunnitellaan parasta aikaa. Korkeakoulut kohtaavat vielä suuremman haasteen, teknologisen kehityksen tuoman tietotyön ja tiedon tuottamisprosessin muutoksen.

Kun tiedon määrä kasvaa samalla räjähdysmäisesti ja on nopeasti kaikkien saatavilla, on korkeakoulun merkitys helppo kyseenalaistaa. Artikkelissa pohditaan sitä, millainen korkeakoulu täyttää tehtävänsä. Onko muutoksen keskellä mahdollista määrittää millainen korkeakoulu on hyvä?

Kohti monimuotoisuutta

Työelämän toimintamallit ja työn luonne muuttuvat. Polarisaatio näkyy muun muassa nuorten syrjäytymisenä ja yhä suurempina alueellisina eroina osaa-mistuloksissa. Tämä näkyi tuoreissa PISA-tuloksissa. Samalla lisääntyvä velkaantuminen ja korkealla pysyvä työttömyys heikentävät kansantalouden tilaa. Alueiden tilanteet vaihtelevat suuresti. Väestökehitys suosii joitakin alueita, kun taas joillakin alueilla luonnonvarat avaavat investointi- ja kehittämismahdollisuuksia.

Murrostilanteessa korkeakouluilta odotetaan yhä enemmän, sillä Suomessa on aina luotettu ja panostettu koulutukseen ja tutkimukseen. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmämme on edelleenkin yksi maailman parhaiten resurssoituja, tänä vuonna 3,5 prosenttia valtion kokonaismenoista.

Rakenteellisen kehittämisen myötä korkeakoulujen yhteistyö saa alueellisesti hyvinkin erilaisia muotoja. Siellä missä toimii ammattikorkeakoulu, ratkaisu on erilainen kuin vaikkapa alueella, jossa on sekä ammattikorkeakoulu että yliopisto. Olennaista on, että korkeakoulu kumppaneineen pystyy tuottamaan lisäarvoa ympäristölleen.

Valtakunnallinen toimialojen kehittäminen ja uuden tiedon tuottaminen

Humanistisen ammattikorkeakoulun kannalta ratkaiseva lähtökohta on sen valtakunnallinen kehittämisvastuu. Humak vastaa toimialojensa osaamisen ja uuden tiedon tuottamisesta sekä tukee toimialo-

jen muita kehittäjiä. Humakin alueellinen tehtävä on aina myös osa valtakunnallista toimialojen kehittämistä. Tämä ei vähennä kuitenkaan alueellisen kehittämisen tärkeyttä.

Alueellinen toiminta mahdollistaa kaksitasoisen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuottamisen. Samalla kun yksittäisiä alueita palvelevat hankkeet tuottavat alueen toimijoille lisäarvoa ja hyötyä, on Humakin mahdollista varmistaa uuden tiedon jalostaminen myös valtakunnallisiksi kehittämis- ja toimintamalleiksi. Osa Humakin yhteiskunnallista vaikuttavuutta on uuden tiedon ja innovaatioiden jalkauttaminen valtakunnalliseen käyttöön.

Hyvä toiminta edellyttää selkeää strategiaa

Hyvä korkeakoulu on sellainen, joka toteuttaa mahdollisimman hyvin omaa tehtäväänsä. Jokaisen korkeakoulun on ratkaistava asia omalta kohdaltaan, mutta joitakin yhteisiä piirteitä silti löytyy.

Hyvä toiminta edellyttää selkeää strategiaa, johtamisen ja osaamisen kehittämistä sekä oman tehtävän ja toiminnan jatkuvaa tutkimista. Vain näin korkeakoulu voi hyödyntää tuottamaansa tietoa oman toimintansa kehittämiseen. Samalla on reagoitava toimintaympäristön muutokseen. Globalisaation jatkuminen (protektionistisista tendensseistä riippumatta) ja teknologian nopea kehittyminen ovat asioita, joihin jokainen korkeakoulu joutuu ottamaan kantaa.

Humakin toimintaa ohjaa uusi, helmikuussa 2016 hyväksytty strategia. Sen ohjausvaikutus näkyy jo selkeästi arjessa. Yksi keskeinen lause Humakin strategiassa on seuraava: ”Toimintamme lähtökohdana on valtakunnallinen koulutusvastuu ja tulevaisuusnäköynä globaali toimijuus”.

Vahvuusalojen kärkiosaamisen kehittäminen ja uudet radikaalit avaukset

Tulevaisuuden korkeakoulut eivät voi enää painia maakuntasarjoissa. Globaali toimijuus edellyttää,

että korkeakoulun tarjoaman koulutuksen ja tutkimus-, kehittämis-, innovaatio- ja kokeilutoiminnan tulee olla kansainvälisesti laadukasta. Siksi alueellisenkin korkeakoulun täytyy aluettaan palvelukseen olla aina myös globaalisti uskottava toimija. Humakin kohdalla tämä tarkoittaa muun muassa keskittymistä omien vahvuusalojen kärkiosaamisen kehittämiseen sekä uusiin radikaaleihin avauksiin työelämän uusilla rajapinnoilla.

Korkeakouluvisiotyötä ajatellen lienee syytä määrittää lyhyesti myös korkeakoulun kaksi keskeistä piirrettä.

1. Korkeakoulu on osaamis- ja tietoyhteisö, joka pystyy ja jolla on lupa luoda ja tuottaa uutta relevanttia tietoa.
2. Toisaalta korkeakoululla täytyy olla mahdollisuus jatkokouluttaa sieltä valmistuneita ja varmistaa siten heidän työuransa kehittyminen.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että ammattikorkeakouluilla täytyy jatkossakin olla oikeus tehdä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä tarjota maisteritason ja myöhemmin myös ammatillisen tohtoritason koulutusta valmistuneilleen.

Jos ammattikorkeakouluilta kiellettäisiin TKI-toiminta ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen tuottaminen, se on sama kuin että niille suoritettaisiin lobotomia ja amputaatio – samanaikaisesti.

Strategiatyöstä jatkuvaa

Teknologinen kehitys mahdollistaa ainakin kaikille kehittämisorganisaatioille osallisuuden uuteen tietoon missä ja milloin vain. Ketterällä toimijalla on mahdollisuus vastata nopeasti uusiin haasteisiin tai avautuviin mahdollisuuksiin.

Ollakseen hyvä täytyy tietää, missä pitää olla hyvä – missä avautuvat radikaalit uudet mahdollisuudet.

Maailman nopea muutos käytännössä selittää sen, miksi strategiatyössä pitää siirtyä jatkuvan strategiatyön moodiin. Hyväkin strategia täytyy kyseenalistaa koko ajan.

Huokoinen organisaatio elää symbioosissa ympäristönsä kanssa

Tulevaisuuden korkeakoulu on aiempaa huokoisempi. Huokoisuus on organisaatiokäsitteenä uusi, mutta mielestäni kuvaava. Sen avulla pohdin sitä, miten korkeakoulun tulevaisuudessa tulee olla ympäristönsä kanssa hyvin toimiva ja samaa ilmaa hengittävä organisaatio. Kyse on korkeakoulun eräänlaisesta symbioosista ympäristönsä ja kumppaneidensa kanssa. Kohtaamista ja vuorovaikutusta lisätään ja laatua parannetaan tietoisesti. Näin uuden tiedon tuottaminen nopeutuu ja kehittyy sekä korkeakoulun vaikuttavuus lisääntyy.

Korkeakoulujen yhteiskunnallista vuorovaikutusta pohtinut, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama, YVVJ-hanke nosti osaamisen ja tiedon yhteisluomisen yhdeksi keskeiseksi korkeakoulujen tulevaa vaikuttavuutta indikoivaksi tekijäksi. Ajatuksen taustalla on näkemys tiedon ja osaamisen merkityksestä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden perustana. Vaikuttavuuden nähdään syntyvän opetukseen ja tutkimukseen kiinnittyvän osaamisen ja tiedon yhteisluomisen kautta. Vuorovaikutus on keskeinen tekijä, joka mahdollistaa vaikuttavuuden.

Osaamistarpeiden muutokset yhteiskunnassa sekä korkeakoulutuksen globaalit ilmiöt tuovat uusia mahdollisuuksia korkeakoulujen perustehtävien toteuttamiseen ja vaikuttavuuteen. Teknologian kehitys sekä avoin tieto ja tiede ovat syvällisesti muuttaneet tiedon saatavuutta ja hyödyntämistä. Tiedon ja osaamisen rakentamisen yhteistyö on enenevässä määrin monialaista, digitaalista, paikkariippumatonta ja globaalia.

Huokoisuus, vuorovaikutus, saavutettavuus

Huokoisuuden voi nähdä myös synonyymina sanalle saavutettavuus. Korkeakoulun tuottaman osaamisen ja tiedon täytyy olla tarvitsijoiden käytettävissä ja saavutettavissa. Tällöinkin kysymys kuuluu, mitä korkeakoulun pitää tehdä, että sen kynnys on matalampi ja sen tuottama tieto ymmärrettävää ja hyödynnettävissä olevaa.

Tulevaisuudessa huokoisen korkeakoulun koulutus-, tutkimus- ja innovaatioprosessit sulautuvat entistä tiiviimmin osaksi työelämän kumppaneiden prosesseja. Tämä varmistaa osaamisen yhteiskehittämisen ja tuotetun osaamisen työelämärelevanssin.

Seinät ja suljetut tilat eivät kuulu tulevaisuuden korkeakouluun. Tavoitteena ovat avoimet innovaatioalustat (joista innovaatiojohtaja Elina Ylikoski kertoo laajemmin tässä teoksessa) sekä erilaisten osaamisten kohtaaminen. Olennaista on kuitenkin muistaa, että korkeakouluilla on aina vastuu tuottamansa osaamisen kehittämisestä ja uuden tiedon arvottamisesta. Sitä se ei voi ulkoistaa kenellekään, ei edes työelämälle.

Huokoisuus vaatii sekä organisaation osaamisen että toimintatapojen kehittämistä sellaisiksi, että muiden toimijoiden on helppo tehdä organisaation kanssa yhteistyötä ja olla sen kanssa vuorovaikutuksessa. Tiivistäen sanottuna hyvän korkeakoulun täytyy jatkossa miettiä entistä paremmin se, miten se on vuorovaikutuksessa systemaattisesti ja tavoitehakisesti muiden tiedontuottajien kanssa. Korkeakoulun tulee nähdä itsensä jatkuvasti elävänä, kumppaneita houkuttelevana, osaavana, radikaaleja törmäyksiä mahdollistavana ja luovana innovaatioalustana.

Lähteitä ja kirjallisuutta

Arene 2016. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston Arene ry:n rakenteellisen kehittämisen raportti Kohti maailman parasta korkeakoululaitosta. Viitattu 14.12.2016. <http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut/vaikuttavuus/rake-selvitys> Arene ry. Vaikuttava korkeakoulu. Viitattu 22.12.2016. <http://vaikuttavakorkeakoulu.arene.fi/> Grahn-Laasonen, Sanni 2016. Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen Korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa 8..12.2016. Viitattu 13.12.2016. <http://minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/12/korkeakoulupuhe.html?lang=fi>

Harkko, Jaakko & Lehikoinen, Tuula & Lehto, Sarita & Ala-Kauhaluoma, Mika 2016. Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Nuorten syrjäytymisriskit ja aikuisuuteen siirtymistä tukeva palvelujärjestelmä. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 144 / 2016.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Ennakoivaa ja vaikuttavaa arviointia 2020. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen strategia. Viitattu 20.12.2016. https://karvi.fi/app/uploads/2015/12/KARVI_Strategia_2015_PRINT.pdf

Tilastokeskus. Tutkimus- ja kehittämisrahoitus valtion talousarviossa 2016 Viitattu 22.12.2016. http://tilastokeskus.fi/til/tkker/2016/tkker_2016_2016-02-25_kat_001_fi.html

Unifi 2016. Yliopisto 2025. Yhdessä, avoimesti, uudistaen. Suomen yliopistojen yhteinen vuoteen 2025 ulottuva visio Viitattu 14.12.2016. <http://www.unifi.fi/visio/>

Vettenranta, Jouni & Välijärvi, Jouni & Ahonen, Arto & Hautamäki, Jarkko & Hiltunen, Jenna & Leino, Kaisa & Lähteinen, Suvi & Nissinen, Kari & Nissinen, Virva & Puhakka, Eija & Rautopuro, Juhani & Vainikainen, Mari-Pauliina 2016. PISA 15 Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:41.

UUDET OPPIMISEN TAVAT TULEVAT VANHOJEN RINNALLE

Oppimisen suuntaukset eivät ole ratkaisevasti muuttuneet viime vuosien aikana. Ammattikorkeakoulujen maisemassa, jossa kuljetaan lähellä työelämää, vannotaan edelleen konstruktivismin nimeen. Eri ammattikorkeakouluilla on käytössään hiukan toisesta poikkeavia malleja tai ainakin mallit on nimetty hiukan eri tavoin brändistä riippuen.

Lähtökohtaisesti kaikissa malleissa taustalla on konstruktivistinen oppimiskäsitys, jossa oppiminen nähdään aktiivisena tiedon konstruointiprosessina eli tiedon rakentamisen prosessina.

Uuden oppiminen rakentuu aiempien tietojen, käsitysten ja kokemusten pohjalle

Konstruktivismin keskeinen ajatus on, että tieto ei siirry vaan oppija itse rakentaa ja konstruoi tiedon itselleen. Oleellinen osa oppimista on oppijan omat aikaisemmat tiedot, käsitykset ja kokemukset opittavasta asiasta. Nämä säätelevät hyvin paljon sitä, mitä oppija havaitsee ja miten hän tulkitsee oppimaansa. Oppimisessa on olennaista oppijan itsensä kokemat ja hänessä heräävät omiksi koetut, opittavaan asiaan liittyvät kysymykset, kokeilujen mahdollisuudet sekä ongelmanratkaisu ja ymmärtäminen.

Uuden oppiminen on aina oppijan oman toiminnan tulosta. Oppimisen kontekstionaalisuus tekee siitä tilannesidonnaista eli asiayhteyteen sidottua. Olennaista on myös vuorovaikutuksellisuus ja itseohjautuvuus. Näin oppijan omista subjektiivisista kokemuksista muodostuu uutta tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppijoiden keskinäisen yhteistoiminnan kautta.

Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyys ja monipuoliset oppimisympäristöt

Ammattikorkeakoulut eroavat yliopistoista työelämälähtöisyydellään. Niiden oppimisympäristöt ovat hiukan monipuolisempia laajempien harjoittelujen sekä työelämälähtöisten projektien ja oppimisympäristöjen soveltamisen kautta. Tämä antaa hyvän lähtökohdan uuden oppimiselle.

Oppija saatetaan tilanteisiin, jossa hän joutuu itse arvioimaan aikaisempia kokemuksiaan ja tietojaan uudessa tilanteessa. Oppimisen kannalta tällaiset tilanteet ovat hedelmällisiä, koska silloin syntyy tiedollinen ristiriita, jossa on positiivinen pakko keksiä uusia ratkaisutapoja ja sovelluksia. Näissä tilanteissa mahdollistetaan uuden oppimisen ohella myös uusien innovaatioiden syntyminen.

Digitaalisuus ja e-oppiminen – vuorovaikutusta ajasta ja paikasta riippumatta

Nyt ja tulevaisuudessa digitaalisuus koskettaa kaikki toimijoita yhteiskunnassa, koulutustoimijat mukaan lukien. Tilanne haastaa kehittämään e-oppimista ja osa oppimisesta siirtyy väistämättä verkkoympäristöön. Pelkkä verkkoon siirtyminen ei kuitenkaan vielä takaa lisäarvoa oppimiseen.

E-oppiminen mahdollistaa saavutettavuuden eli oppimisen ajasta ja paikasta riippumattomasti. Kategorisesti toteutettuna se voi pelkistää oppimista, jos opinnot on vain siirretty uuteen muotoon verkkoympäristöön. Parhaimmillaan digitaalinen ympäristö voi mahdollistaa erilaisten toimijoiden vertaisuuden ja vuorovaikutuksen jopa globaalisti kun

vain digitaaliset välineet osataan valjastaa tämän mahdollisuuden hyödyntämiseen. Tähän tavoitteeseen Humak pyrkii oman digikampuksen kehittämissuunnitelmissaan.

Valmennuspedagogiikassa lehtori on mentori ja valmentaja

Humak soveltaa valmennuspedagogiikkaa, jonka avulla kannustetaan opiskelijoita aktiivisuuteen, oma-aloitteisuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon. Opiskelijat työskentelevät erilaisissa ryhmissä, jossa lehtoreiden roolina on toimia mentoreina ja valmentajina. Työskentelyssä hyödynnetään vertaisoppimisen ideaa, kun opiskelijat työskentelevät pienryhmissä.

Tärkeitä kompetensseja valmennusmallissa ovat ryhmätyöskentelytaidot ja suunnitelmallisuus. Näitä opetellaan harjoitteluissa ja erilaisissa työelämälähtöisissä projekteissa, joissa opiskelijat voivat työskennellä yhdessä lehtoreiden ja työelämän toimijoiden kanssa.

Työelämälähtöiset projektit luovat uuden oppimisympäristön, jossa opiskelijat pääsevät soveltamaan teoreettisesti oppimiaan taitoja autenttisisissa oppimisympäristössä. Lehtorin rooli muuttuu oppimisen ohjaajaksi ja osin vertaistoimijaksi opiskelijoiden kanssa, koska myös opettaja itse on oppijana tilanteessa.

Kokeilukulttuuri – uusia ideoita ja innovaatioita testataan

Valmennuspedagogiikka sopii erinomaisesti kokeilukulttuuri-ympäristöön, josta osa tämänkin julkaisun artikkeleista kertovat. Uusia ideoita ja innovaatioita kokeillaan yhdessä lehtoreiden, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämän toimintakonseptin soveltaminen erilaissa hankkeissa avaa

mahdollisuuden kokeilukulttuuriseen toimintaan valmennuspedagogiikan hengessä, jonka tuloksena parhaimmillaan saadaan uusia innovaatioita ja työskentelyn aikana tapahtuu aidosti uuden oppimista.

Jukka Määttä & Titta Pohjanmäki & Päivi Timonen (toim.)

KOHTI DIGIKAMPUSTA

Humakin Opinto-opas lukuvuodelle 2016-2017 sekä Jukka Määttä, Titta Pohjanmäen ja Päivi Timosen toimittama julkaisu Kohti Digikampusta.

Kohti digikampusta kirja esittelee Humanistisen ammatikorkeakoulun kunnianhimoista digikampusprojektia, jonka tarkoituksena on hyödyntää digitaalisuutta Humakin kehittämän valmennuspedagogiikan näkökulmasta.

KOULUTUSORGANISAATIOSTA INNOVATIIVISEKSI OSAAMISYHTEISÖKSI?

Julkisen sektorin innovaatiotoimintaan haetaan jatkuvasti uudenlaisia ratkaisumalleja ja toimijoita. Muiden muassa kansalaisjärjestöjen on toivottu integroituvan paremmin suomalaiseen innovaatiojärjestelmään tai -ekosysteemiin ja koulutusorganisaatioiden on toivottu jo pitkään ottavan uusia rooleja tuote- ja palveluinnovaatioiden synnyttämisessä. Sekä yliopistoja, ammattikorkeakouluja että toisen asteen oppilaitoksia haastetaan entistä voimakkaammin avautumaan yhteiskuntaan ja työelämään päin. Koulutuksen lisäksi alueen ja työelämän kehittämisestä sekä TKI-toiminnasta on tullut lähes koko koulutusjärjestelmän läpäisevä perustehtävä.

Kirjallisuuden perusteella koulutusjärjestelmän ja työelämän työnjako ammattiin, työelämään ja yrittäjyyteen oppimisen osalta on edelleen melko perinteinen ja organisointi siilomaista. Oppilaitoksissa opiskelevat opiskelijat ohjataan edelleen työelämän organisaatioihin kokeilemaan käytännössä jossain muualla teoriassa opetettuja asioita samoin kuin yrittäjät ohjataan yritystoiminnasta hautomoihin valmennettaviksi tai yrityspalveluihin neuvottaviksi ja niin edelleen. Teorian ja käytännön erottelu istuu vahvasti perinteisissä tavoissa organisoida oppiminen. Rajoja rikkovien innovaatioiden synnyttäminen edellyttää näiden vallitsevien rakenteiden ja toimintamallien kriittistä tarkastelua ja haastamista.

Yhtenä perusteluna uudennlaiselle avoimuudelle on se, että koulutusorganisaatioiden tuottama tieto ja osaaminen halutaan saada yhä nopeammin ja tehokkaammin käyttöön innovaatioiden synnyttämiseksi ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn

vahvistamiseksi. Ylikosken ja Korttelaisen mukaan tutkimus- ja koulutusorganisaatiot ovat vastanneet haasteeseen monin tavoin ja alkaneet kehittää perustehtäviensä ympärille entistä tiiviimpää alumnitoimintaa, kumppanuusverkostoja ja partnerimalleja. Erilaisista malleista haettavat hyödyt vaihtelevat viestinnällisistä bränditekijöistä varainhankintaan ja vaikuttavuutta lisääviin strategisiin kumppanuuksiin.

Oppimisen tavat ja tilat murroksessa

Oppilaitoksissa viime vuosien aikana kehitetyt innovatiiviset toimintamallit ja kokeilut antavat viitteitä siitä, että olemme jo siirtymässä oppimisen hierarkkisista organisaatioista kohti osaamisyhteisöjä – hubeja ja living labeja – joissa siilomainen työnjako eri organisaatioiden välillä ei enää ole relevantti. Tulevaisuudessa opiskelijat, yrittäjät ja muut yhteiskunnalliset toimijat saattavatkin omaksua tarvitsemansa tiedot ja taidot yhteisöissä, joissa osaaminen liikkuu tarkoitukseenmukaisella tavalla kaikkien osapuolten välillä.

Mitä aidommin tavoitteena on tuottaa yhteiskunnallisia ja kaupallisia innovaatioita, sitä syvemmälle muutokset pureutuvat instituutioiden rakenteisiin ja toimintamalleihin – muuttaen samalla oppimisen luonnetta ja opetustoimen rakenteita. Perinteiset ”koulut” näyttävät muuttuvan osaksi laajempaa osaamisyhteisöä, joka tuo yhteen oppimisen, innovoinnin ja työelämän ongelmien ratkomisen. Uudennlaisessa yhteistyössä oppilaitosten ja vaikkapa yrittäjien välillä korostuu arkeen liittyvien oppimiskokemusten rakentuminen opiskelijoiden ja yrittäjien kiinnittyessä yhteisiin projekteihin. Elinikäisen

oppimisen näkökulmasta oppijoita eivät ole vain opiskelijat vaan myös työelämän edustajat, yrittäjät tai muut toimijat.

Paitsi tavat oppia, myös oppimisen tilat ovat murroksessa monella eri tasolla. Kampusalueille ja oppilaitosten tiloihin on avattu yrityksille ja kuntalaisille työ- ja oleskelutiloja, joista monipuolisimmat toimivat tutkimus-, kehittämis- ja oppimisympäristöinä opiskelijoille ja tutkijoille. Toisaalta oppimisympäristöjä on alettu rakentaa kauppakeskuksiin, julkisiin tiloihin, työpaikoille ja digitaalisiin ympäristöihin – pois koulutusorganisaatioiden fyysisistä tiloista.

Muuttuvat roolit edellyttävät uusia valmiuksia

Osaamisyhteisöksi muuttuminen edellyttää sekä oppijoiden, opettajien ja johdon roolien muuttumista. Opiskelijan näkökulmasta formaalin ja informaalin oppimisen rajat liudentuvat entisestään ja oppilaitosten tilalle tai niiden ympärille syntyy osaamisyhteisöjä, joissa oppimista tuetaan, ohjataan ja arvioidaan monitoimijaisessa yhteistyössä. Päävastuu oppimisesta siirtyy oppijalle itselleen, vaikka oppimisen ohjaus ja osaamisen arviointi edelleen säilyvät tutkinnosta vastaavalla taholla.

Opiskelijat eivät ole ainoita, joilta edellytetään uusia valmiuksia. Muuttuva työelämä, uudet ammatit ja yhteisöllinen tapa kehittää osaamista haastaa myös opettajat ja työelämän edustajat kehittämään osaamistaan ja arviomaan omia roolejaan suhteessa koko yhteisöön. Työelämälähtöistä oppimista tulee tarkastella myös tästä näkökulmasta, koska tulevaisuudessa oppimisen ja osaamisen saumaton siirtyminen eri koulutusasteiden opiskelijoiden, opettajien, työelämän ja yhteiskunnan välillä saanee entistä suoremman roolin.

Itsenäisistä toimijoista muodostuvien osaamisyhteisön yhteisiä tulostavoitteita on vaikea suunnitella

etukäteen. Monien erilaisten ja eri tasoisten tavoitteiden saavuttamiseksi pitääkin pystyä luomaan edellytyksiä eri toimijoiden tavoitteita tukevien uusien avausten innovoinnille ja kokeiluille. Osaamisyhteisöön mukaan liittyvät toimijat (henkilöt tai organisaatiot) tuovat kaikki mukanaan oman erityisen palan tahtoa, osaamista, ideoita ja tietoa, joiden pohjalta oppimista tai liiketoimintaa tukevia toimintoja ja palveluja voidaan kehittää yhteisön sisälle ja ulkoisille asiakkaille. Yhteisön rakenne onkin ideaalitalanteessa joustava, mukautuva ja ketterä. Toisaalta jatkuva ja nopea muutostahti voi helposti ilmetä kaoottisuutena, viestintäkatkoksina ja epävarmuutena. Keskeinen selviytymisen ja menestymisen keino näyttäisikin olevan korkea epävarmuuden sietokyky ja luottamus yhteisöön muutoksista huolimatta. Hierarkkiset mallit eivät ole enää toimivia

Osittain näistä syistä johtuen hierarkkisten organisaatioiden strategiamallit, toimintasuunnitelmat ja johtamisjärjestelmät eivät enää tarjoa riittäviä tai toimivia työkaluja monimutkaisten yhteisöjen johtamiselle. Toimintatapojen ja -kulttuurin muutokseen on sisäänkirjoitettu epävarmuutta, ristiriitoja ja riskejä. Ylikosken ja Oksanen-Ylikosken mukaan jännitteitä liittyy mm. 1) osaamisyhteisön rajoihin, 2) toimintakulttuuriin, 3) rakenteisiin ja 4) johtamiseen:

Rajat

Kuka kuuluu organisaatioon ja kuka ”osaamisyhteisöön”? Kun joistain toimijoista muodostuu yhteisö, joku jää tyypillisesti yhteisön ulkopuolelle. Tämä asetelma vaikeuttaa toimivuutta silloin, kun uusia toimintamalleja sovitetaan olemassa olevien organisaatioiden rinnalle tai rajamaille. Työyhteisössä kokemus ulkopuolelle jäämisestä voi johtaa negatiivisiin seurauksiin silloinkin, kun johonkin alaryhmään kuuluminen ei edes olisi tärkeää omien työtehtävien tai tavoitteiden kannalta, mutta ”uuteen yhteisöön tai yksikköön” kuuluminen kiinnostaisi silti vaikka vain statuksen takia. Koulutusorganisaatioissa

tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi ”tutkimuksen ja opetuksen”, ”opetuksen ja kehittämisen”, ”perustoiminnan ja liiketoiminnan” välille, erityisesti silloin, jos jonkun toiminnon rooli muuttuu, sitä aletaan korostaa aiempaa enemmän tai vastakkainasetteluja syntyy muuta kautta.

Toimintakulttuuri

Yhteisön toimintakulttuurin muodostuminen on jatkuvaa neuvottelua, jota koulutusorganisaatioiden kohdalla on totuttu käymään esimerkiksi työelämän ja korkeakoulujen välillä. Toimintakulttuurien erot ja törmäykset eivät kuitenkaan välttämättä jää vain työelämän ja oppilaitoksen väliselle akselille, vaan kuiluja, siiloja ja erilaisia tahtotiloja löytyy organisaation sisältäkin. Näitä on tunnistettavissa niin maantieteellisten alueitten, koulutusohjelmien, pedagogisten koulukuntien kuin opetushenkilöstön ja opiskelijaryhmienkin välillä. Tämä nousee esille myös viimeaikaisissa tutkimuksissa akateemisesta maailmasta.

Bartunek ja Rynes toteavat, että työelämän ja oppilaitoksen välisiä kuiluja voivat itse asiassa aiheuttaa-kin oppilaitoksen sisäisten siilojen tai ”heimojen” väliset erot ja ristiriidat. Monesti toimintakulttuurien erot konkretisoituvat vasta kun toimintoja aletaan toteuttaa yhteisissä tiloissa: Arjen törmäykset liittyvät tilojen aukioloaikoihin, käyttötarkoituksiin, työaikoihin, turvallisuusseikkoihin ja aivan yksinkertaisesti pelisääntöihin alkaen kahvinkeitosta pu-keutumiskoodiin saakka.

Rakenne

Tulevaisuudessa oppimista tukevien organisaatioiden, verkostojen tai yhteisöjen rakenteet eivät välttämättä ole pysyviä, vaan jatkuvassa liikkeessä. Esimerkiksi ammattikorkeakoulussa aloittavan opiskelijan osaamisyhteisö voi muodostua sen hetkisten TKI-hankekumppanuuksien, liiketoiminnan asiak-

kuuksien ja työelämän tilaamien projektien lähtökohdista. Tällöin opetus ja ohjaus suunnitellaankin näiden toimintojen mahdollistamien oppimistilanteiden tueksi, eikä päinvastoin. Kun toiminnan painopiste siirtyy opetuksesta oppimisen tukemiseen, helpottuu myös opetuksen ja TKI-toiminnan integrointi.

Johtaminen

Monitoimijaisen osaamisyhteisön johtaminen ylhäältä alas muodollisten asemien puuttuessa on lähtökohtaisesti vaikeampaa kuin muodollisten koulutusorganisaatioiden. Jos ajatus monitoimijaisesta, työelämälähtöisestä ja tasavertaisesta yhteisöstä otetaan vakavasti, muuttuu oppilaitoksen hierarkiaan perustuva johtamisjärjestelmä käyttökelvottomaksi tai ainakin oppimista hidastavaksi tekijäksi. Yhteisön pelisääntöjen ja osaamisen kehittymisen pitää olla ruohonjuuritasolla toimijoiden käsissä, ei pelkästään puitteet tarjoavan organisaation hallinnossa. ”Koulun” pitämisestä ja opetuksen johtamisesta siirtytään oppimisen johtamiseen, joka entistä enemmän on jaettava johtamista monitoimijaisissa ja -tasoisissa yhteisöissä. Toimijoiden roolit muuttuvat ja myös johtamisen tulee muuttua. Antolan ja Pohjolan mukaan johtaminen ja johtajuus ovat kuin jing ja jang, toisella akselilla ovat tavoitteet ja järjestelmät, toisella taas ihmiset ja luovuus. Mitä verkostomaisemmasta yhteisöstä on kyse, sitä vähemmän johtamisen mahdollisuuksia on järjestelmä ja tavoite-puolella ja sitä enemmän korostuu ihmisten ja luovuuden johtaminen. Johtajuus jää harvoin yhden tai muutaman henkilön tehtäväksi, vaan johtajuutta sisältyy yhteisön eri toimijoiden rooleihin tilanteesta riippuen.

Sekä akateemisen että poliittisen keskustelun perusteella oppilaitosten muuttumiselle on kova paine. Aidosti rajoja rikkovaa osaamisyhteisöä ei kuitenkaan ole helppo rakentaa. Monitoimijainen yhteisö ei rakennu yhtenäisenä ilmiönä osallistujille, eikä yhteinen näkemys ole välttämättä edes tavoite. Osaamisen kehittämistä tukeva yhteisö edustaa jokaiselle

toimijalle omanlaistaan asiaa ja kaikilla toimijoilla on omat tavoitteensa yhteisölle. Erilaiset tavoitteet ja käsitykset tuottavat väistämättä ristiriitoja, mutta ristiriidat puolestaan tuottavat uusia näkökulmia ja ideoita, uutta osaamista ja uusia näkökulmia. Onkin perusteltua kyseenalaistaa osaamisyhteisön ideaali olemus ristiriidattomana ryhmänä: Innovatiivisen, yhteisön tulee sisältää myös repiviä ja ristiriitaisia voimia harmonisen toimintakulttuurin rinnalla tai jopa sen tilalla.

Innostunut ote ja työn ilo

Jatkuvien ristiriitojen vastapainona innovatiiviselta yhteisöltä odotetaan toimijoiden innostunutta otetta ja asennetta uuden kehittämiseen ja oppimiseen, myös työn ilon merkitys kasvaa kaikessa tekemisessä. Jo eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan taannoisessa raportissa todettiin, että innostuneet työntekijät ovat edellytys kestäväälle talouskasvulle ja että innostuksen merkitys on lähes täysin unohdettu keskustelussa innovaatioista tähän mennessä. Julkaisussa ehdotettiin, että Suomesta rakennettaisiin innostustalouden majakkamaa, jossa ihmisten luontainen innostuminen osattaisiin ohjata tuottavaksi toiminnaksi paitsi talouden, myös ihmisyyden nimissä. Koulutusorganisaatioiden tarkastelu innostumisen, positiivisen psykologian ja työn imun näkökulmista tuottaa uudenlaisen näkökulman myös uusien osaamisyhteisöjen kehittämiselle.

Johtamisen näkökulmasta mielenkiintoinen havainto on se, että perinteiset onnistumista kuvaavat mitarit – vaikkapa rakenteiden vakaus ja henkilöstön tyytyväisyys – eivät välttämättä enää riitä kuvaamaan organisaation tai yhteisön kyvykkyyttä tuottaa uusia ratkaisuja uudenlaisissa yhteisöissä. Ilman ristiriitoja, riskejä ja innostusta – siis ilman vaikeasti määriteltävää taikapölyä – ei välttämättä vielä synny innovaatioita. Innostus ja taikapöly kulkevat rinnan ristiriitojen ja riskinoton kanssa, joita johdon ja innovaattoreiden on opittava rakastamaan.

Lähteet ja muuta kirjallisuutta aiheesta:

Antola, T. & J. Pohjola J., 2006. Innovatiivisuuden johtaminen. Sitra ja Edita Publishing Oy. Helsinki.

Bartunek, J., & Rynes, L. (2014). The gap between academics and practitioners is a reflection of the underlying tensions of academic belonging. <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2014/05/23/the-paradoxes-of-academic-and-practitioner-relationships/>

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014. Sisäinen motivaatio - Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat.

Lehtonen, P. (2014). Koulutuksen järjestäjien ja työelämäedustajien yhteistyö sosiaali- ja terveysalalla. Tapaus-tutkimukseen pohjautuva substansiivinen teoria. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Martela, F., & Jarenko, K. (toim.) (2014).

Markkula, M., Miikki, L., Pirttivaara, M. & Hyyppä, H. 2010. Regional Innovation Ecosystem as an Orchestrator of the Energizing Society. 29.12.2010. Otaniemi, Finland.

Oksanen-Ylikoski, E., Ylikoski T. & Hero, L-M. 2014. Siiloista kohti oppimisen tiloja ja iloa -koulutusorganisaatiot kehittämiskumppaneina. Teoksessa Keränen P., Säänti R., Rantala M. & Vilkkuna A-M (toim.) Reittejä työelämän murroksessa. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Oksanen-Ylikoski, E., Ylikoski T. & Hero, L-M. 2015. Educational Organizations as Co-Developers in the Helsinki Region. Teoksessa Orchestrating Regional Innovation Ecosystems - Espoo Innovation Garden. Aalto University in cooperation with Laurea University of Applied Sciences and Built Environment Innovations RYM 29.

Opetushallitus, 2016. Ammatillinen koulutus ja innovaatio- ja tuotekehitystoiminta. Tilannekatsaus, syyskuu 2016.

AMK-ALUEKEHITTÄJÄN TYÖNKUVAA ETSIMÄSSÄ

Hankesuunnittelija, innovaatiopalvelujen asiantuntija, innovaattori, projektikoordinaattori, TKI-päällikkö, tiimivastaava, aktivaattori, innostaja – esimerkit suomalaisten TKI-toiminnan parissa toimivien (korkeakoulu)ammattilaisten työnimikkeistä eivät välttämättä kerro paljon, mutta ainakin niitä löytyy useita.

1980-luvun lopun jälkeen Suomessa siirryttiin ohjelmaperustaisen aluekehittämiseen, jossa osaaminen, innovaatiot ja teknologia antoivat lupauksen hyvinvointivaltion ylläpitämisestä (ks. esim. Sotarauta 2015). Viimeistään 2000-luvulla innovaatiopolitiikan hedelmät alkoivat näkyä jo yhä useammassa julkisessa tai puolijulkisessa organisaatiossa uudenaikaisina t-, k-, ja/tai i-alkuisina ammattinimikkeinä. Mutta millainen ammatti-identiteetti lopulta kätkeyty näiden kirjainyhdistelmien taakse?

Aluekehittäjä – asiantuntija vailla asiantuntemusta?

Kun itse olin vielä aluetieteen opintojeni alkuvaiheessa, minulle esiteltiin eräällä kurssilla ammatikunta nimeltä aluekehittäjät. Professori Markku Sotarauta kumppaneineen oli osana tutkimusta koonnut teoksen, jossa aluekehittäjät kertovat ammatistaan ja alalle tyypillisistä piirteistä.

Markku Sotarauta, Kati-Jasmin Kosonen ja Kimmo Viljamaa (2007) kirjoittavat:

”Periaatteessa aluekehittäjä voi tehdä lähes mitä tahansa, kunhan yrittää tavalla tai toisella vaukuttaa jonkin aluekokonaisuuden kehitykseen.

Aluekehittäjä saattaa olla mukana rakentamassa jazz-festivaalia, edistämässä pk-yritysten yhteistyötä huonekaluteollisuudessa tai vahvistamassa yliopistollisen tutkimuksen toimintaedellytyksiä. Aluekehittäjän voi löytää myös luomasta kansainvälistä markkinointikonseptia bioteknologia-alalla, vahvistamasta kudosteknologian tutkimus- ja kehitystoimintaa tai rakentamasta kansainvälisiä verkostoja Brysselissä.”

Vielä tämä ei vakuuttanut ensimmäisen vuoden opiskelijaa, vaikka kieltämättä ajatus aluekehittäjän moniulotteisista toimintamahdollisuuksista houkutti. Kuvaus jatkuu seuraavasti:

”Jos on aluekehittäjän työnkuva vaikeasti hahmotettava, on sitä myös työssä tarvittavien kompetenssien kirjo. Aluekehittäjä ei tunne langattoman tiedonsiirron tekniikkaa, vaikka onkin mukana synnyttämässä alalle klusteria. Hän ei ymmärrä lääkekehityksen (sic) uusimpien tutkimustulosten merkitystä potilaiden hoidossa, mutta hänen vastuullaan voi kyseisillä aloilla olla vaikkapa uusien verkostojen synnyttämisen yliopiston, yritysten ja sairaalan välille. Aluekehittäjä ei myöskään osaa kaavoittaa, rakentaa teitä eikä näytellä teatterikesässä, vaikka tekeekin töitä ko. alojen asiantuntijoiden kanssa. Aluekehittäjä on kehittämisen 10-ottelija.”

Tulisiko minusta siis aluekehittäjä - asiantuntija, joka ei osaa mitään mutta tekee kaikkea?

Asia ei onneksi ollut aivan näin yksiselitteinen. Itse asiassa aluekehittäjän työn suola ja haaste löytyy juuri aluekehittämisen geneerisyydestä, kyvystä

katsoa useampaa asiaa samaan aikaan eri kanteilta, substansseista irrottautumista ja samalla niihin perehtymistä tarvittavilta osin. Sotarauta, Kosonen ja Viljamaa (2007) jatkavat:

”Aluekehittäminen vaatii hyvää yksilötason ymmärrystä kehittämisen kohteesta (mikä se sitten onkin), yhteiskunnallisten ja taloudellisten muutosten merkityksestä omalle alueelle ja kehittämisjärjestelmän monista mahdollisuuksista ja rajoitteista. Aluekehittämisen edellyttämää kokonaisvaltaista käsitystä alueen tilasta ja kehittämistarpeista ei voi olla kaikilla alueen toimijoilla.”

TKI saapui ammattikorkeakouluun

Opetustoiminta on ollut ammattikorkeakoulujen historian alusta alkaen niiden ydintoimintaa, kun taas nykyisen laajuinen aluekehittämistä palveleva TKI-hanketyö on hiipinyt/löytännyt/kosittu/vyörytetty (näkökulmasta riippuen) osaksi ammattikorkeakoulujen toimintaa vasta viimeisten vuosien aikana. Vaikka innovaatiota on hoettu kilpailukyky-politiikassa aina sanan inflaatioon asti, voi se hyvin ja porskuttaa korkeakoulujen strategioissa ja toteutuneessa toiminnassa: TKI-hankkeita on yksistään Humakissa tällä hetkellä käynnissä useita kymmeniä. Tiedossa on melko hyvin jo ammattikorkeakoulujen ulkopuolellakin, että TKI-toiminta lisättiin osaksi ammattikorkeakoulujen rahoituksen kriteerejä vuonna 2014. Näin ollen TKI-toiminnan asema ammattikorkeakoulussa ei tule ainakaan lähitulevaisuudessa heikkenemään, ja TKI-kirjainyhdistelmän, tai vastaavan, voi löytää henkilöstön toimenkuvasta todennäköisesti vastedeskin.

Mitä näillä kolmella kirjaimella pitäisi sitten tehdä? TKI-toiminta herättää kokijasta riippuen monenlaisia tunteita. Siinä on ripaus aluepoliittisuutta, kilpailukykyä ja rakennemuutosta mutta se kätkee sisälleen myös käsityksen luovuudesta, uudeltaisesta ajattelusta ja muuntautumiskyvystä.

Monille AMK-lehtoreille se tarkoittaa myös päänvaihava työajan organisoinnin suhteen, kun hanketehävillä ja -hallinnolla on yhä isompi rooli perinteisempien opetustehtävien ohella. Tätä ei helpota se, että projektimaailma toimii pääosin hyvin erilaisella syklillä kuin muuten AMK-arkea määrittävät opintojaksot.

Kirjoittaessani tätä artikkelia olen toiminut vajaan vuoden ajan Humanistisen ammattikorkeakoulun innovaatiopalvelujen asiantuntijana. Työni on ollut tukea ammattikorkeakoulun lehtoreita, tutkijoita ja muita TKI-asiantuntijoita työssään projektiperustaisessa alansa ja/tai alueensa kehittämisessä, mitä se eri tilanteissa on tarkoittanutkaan.

Samalla olen tullut miettineeksi, mitä tämä työ opetustyötä tekevien korkeakoululehtorien kyljessä oikeastaan on, ja mikä on työni taakse kätkeytyvä suurempi olemus (sillä kaikkihan haluavat sen omassa työssään tavalla tai toisella nähdä).

AMK-aluekehittäjän ammatti-identiteetti

Innovaatiopalvelujen asiantuntijan ammatti-identiteettiä etsiessäni päädyin lukemaan vanhaa tuttavuutta eli edellä mainittua aluekehittäjän työnkuvaa käsittelevää kirjaa, joka alkujaan ja osaltaan edesauttoi minut hapuamaan polkua kohti aluekehittämisen työkenttää.

Kymmenen vuotta sitten julkaistun kirjan sisältö on edelleen ajankohtainen ja yllättävän lähellä ei vain minun, vaan kaikkien korkeakoulumme TKI-töissä ja innovaatiopalveluissa toimivien arkea. Päädyin siten poimimaan osan teoksen keskeisestä annista, ja nostamaan muutaman ajatuksen erityisesti AMK-aluekehittäjän työn jäsentämiseksi:

1. Ratkaisuhakuisuus. AMK-aluekehittäjä ei välttämättä itse tiedä konkreettisia ratkaisuja

haasteisiin tai ole vahvuusalan huippuosaaja. AMK-aluekehittäjä sen sijaan rakentaa ymmärrystä siitä, millä tavalla eri alojen toimijat sekä julkinen ja yksityinen suhteutuvat toisiinsa: millaisia voimavaroja, ratkaistavia haasteita tai tarjoumia ammattikorkeakoulun toiminta-alueella ja laajemmin yhteiskunnassa esiintyy. Siksi AMK-aluekehittäjän yhtenä tehtävänä on etsiä ratkaistavia ongelmia ja tukea oman organisaation osajien hakeutumista erilaisiin monialaisiin ratkaisijayhteisöihin.

2. Pelinrakentajuus. On otettava selvää kanssapelaajista – mistä löytyisi sellainen osaamisen palanen eli kumppani, jota hyödyntämällä projekti-palapeli täydentyy ja luodaan monipuolinen osajatiimi. Sotarauta, Kosonen ja Viljamaa (2007) kutsuvat aluekehittäjän toimenkuvaa generatiiviseksi johtajuudeksi, ja esittävät, että olisi toivottavaa, että erilaisissa aluekehittäjäverkostoissa yksittäisten ihmisten kompetenssit tukisivat toisiaan, ja opittaisiin nykyistä paremmin kunnioittamaan erilaisia kehittämisessä tarvittavia kompetensseja sekä etsimään omasta verkostosta puuttuvia kompetensseja muualta. Tavallisuudesta poikkeavien ja yllättävienkin kumppanuuksien kartoittaminen (ei välttämättä solmiminen) kuuluu siten AMK-aluekehittäjän toimenkuvaan.
3. Jaettu ja generatiivinen johtajuus. Jokainen aluekehittäjä ei välttämättä ole johtaja. Sotarauta, Kosonen ja Viljamaa (2007) esittävät, että aluekehittäminen on eräänlaista epäsuoraa johtamista. He esittävät, että monella aluekehittäjällä voi olla johtava rooli uusien asioiden synnyttämisessä, joko ilman muodollista johtavaa asemaa, tai sen kanssa. Aluekehittäjän generatiiviselle johtajuudelle ominaista on avoimuus, kommunikoiavuus ja se, että se on jaettua. Nähdäkseni AMK-aluekehittäjä ei ole avainhenkilö, vaan tukee avainhenkilöiden törmäyttämistä asian ratkaisemiseksi ja uuden luomiseksi.

4. Vakiintumassa oleva ammattikunta ilman nimeä? Erään tutkimusorganisaation hankesuunnittelija totesi kerran, että hankesuunnittelijan ammattiin ei varsinaisesti kouluteta, joten työstä on vaikea keskustella ja siihen on myös vaikea suoranaisesti hakeutua. Luultavasti se, mitä Sotarauta, Kosonen ja Viljamaa kymmenen vuotta sitten totesivat, on vieläkin ajankohtaista:

”aluekehittäjät olisi aika tunnustaa omana ammattikuntanaan ja nähdä, että aluekehittäjän työ edellyttää omaa erityistä osaamista”. [..] Aluekehittämisen ominaisluonne ja aikajänteet tulisi tunnistaa nykyistä paremmin ja kehittää sekä akateemista että täydennyskoulutusta tukemaan aluekehittäjän työssä kehittymistä.”

Rohkaisenkin kaikkia ammattikorkeakouluissa TKI-työtä tekeviä ja sitä generoivia osajia perehtymään aluekehittäjän työnkuvaan ja ammentavan sieltä tukea, kun oma työ tuntuu hahmottomalta ja tie on sumun peitossa. ”Aluekehittäjän huoneentaulu” (Sotarauta, Kosonen ja Viljamaa 2007) voi auttaa tässä:

- *Ole herkkä ajassa tapahtuville muutoksille ja kehitä jatkuvasti omaa osaamistasi mutta älä unohda pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta*
- *Seuraa kehittämisen uusia tuulia meillä ja muualla mutta usko omaan strategiaan*
- *Vaikuta ilman perinteistä valtaa ja vallanhallua mutta hyödynnä verkostojen ja tarinoiden voimaa*
- *Myy ideoita ja ajatuksia mutta ole jatkuvasti valmis ostamaan muiden ideoita ja ajatuksia*
- *Kuuntele mutta usko omaan näkemykseen*
- *Ole johdonmukainen ja määrätietoinen mutta älä jääräpäinen*

- *Usko epäviralliseen ja epämuodolliseen mutta älä väheksy virallisen ja muodollisen voimaa*
- *Luo omia henkilökohtaisia verkostoja mutta älä liioittele*

Jatkan listaa muutamalla käyttökelpoiseksi havaitulla ajatuksella:

- *Erityisesti kehittämisen alkuvaihe ja ratkaisujen etsiminen voi olla hyvin karikkoinen tie. Älä lannistu, vaan onnistu sen selvittämisessä, mikä ei toimi ja dokumentoi oppimasi.*
- *Luota itseesi, mutta jaa asian omistajuutta kanssakehittäjiisi; kollegoihin, opiskelijoihin ja muiden organisaatioiden edustajiin.*
- *Ole avoin ja uskalla myöntää, kun olet epävarma. Huomaat, että niin ovat muutkin.*
- *Hyödynnä tavallisesta poikkeavat tilaisuudet; tunkeudu tuntemattomaan!*

Lähteet

Sotarauta, Markku; Kosonen, Kati-Jasmin & Viljamaa, Kimmo. 2007. Aluekehittäminen generatiivisena johtajuutena. 2000-luvun aluekehittäjän työnkuvaa ja kompetensseja etsimässä. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisuja 23 / 2007. Tampere. http://www.uta.fi/jkk/sente/netlibrary/J_23_2007_Aluek_gener_joht.pdf

Sotarauta, Markku. 2015. Aluekehittämisen kehityskaari Suomessa ja peruskäsitteet. Teoksessa: Karppi, Ilari (toim.). 2015. Governance. Hallinnan uusia ulottuvuuksia. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Tampere. <http://www.uta.fi/jkk/hal/valintakoeteos/Governance%20-%20Hallinnan%20uusia%20ulottuvuuksia.pdf>

Hanketyön uudet avaukset

Lights on, Raasepori

TEKSTI: NINA LUOSTARINEN, ASIANTUNTIJA, PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

VALOT PÄÄLLE

– tavalla jos toisellakin

Lights on! –hankkeessa on syyskuusta 2015 laitettu nostettu valokeilaan neljää suomalaista ja neljää virolaista muinaista vallan linnaketta. Valoja on sytytetty niin symbolisesti kuin konkreettisesti. Hankkeen tavoitteena on tehdä verrattain tuntemattomista historiallisista nähtävyyksistä todellisia matkakohteita.

Valotaidetapahtuma

Humakin osatoteutus jakautuu kolmeen isoon kokonaisuuteen. Ensimmäinen liittyy valojen tuomiseen kohteisiin: kussakin hankekohteessa (Kuusiston piispanlinnan rauniot, Rapolan linnavuori, Raaseporin rauniolinna ja Vallisaari) järjestetään 26.8.2017 valoteemaiset tapahtumat osana Suomi 100 –kokonaisuutta. Raaseporin osalta tätä on jo pohjustettu järjestämällä kansainvälinen valotaidekilpailu, jonka voittaja on nähtävissä Raaseporin tapahtumassa.

Matkailuvalmennus ja luovat markkinointikeinot

Toinen kokonaisuus on alueiden matkailutoimijoille tarjottava omien tuotteiden jalostamiseen ja uusien kehittämiseen tähtäävä maksuton valmennusohjelma. Kolmantena, ja monipuolisinta toimintaa aikaansaanut kokonaisuutena, on luovien markkinointikeinojen pilotointi ja tuottaminen. Tässä kokonaisuudessa on suunniteltu ja kokeiltu erilaisia osallistavia, pelillistäviä ja historiaa elävöittäviä toimenpiteitä geokätkösarjasta instagram-kilpailuun ja larppauksesta lisättyyn todellisuuteen.

Tuottamisoppia 150 opiskelijalle

Näitä kaikkia toimenpidekokonaisuuksia on ollut tuottamassa reilun vuoden aikana noin 150 opiskelijaa. Yksittäisille opiskelijoille on voitu antaa hyvin-

kin itsenäisiä ja vastuullisia kokonaisuuksia hahmo-gallerian suunnittelusta aina maksatushakemuksen valmisteluun. Parhaimmillaan tällaiset harjoittelut ovatkin olleet todellisia suuriin saappaisiin kasvamisen kokemuksia, kuten yhteisöpedagogiopiskelija **Kerttu Lehto** kertoo: *”Harjoittelussa ylitin itseni ja pääsin osaksi tulevaisuuteni kannalta tärkeitä verkostoja. Se kehitti ammatti-identiteettiäni ja vahvisti itsetuntoani ja itsevarmuuttani myös henkilökohtaisessa elämässäni. Mahtavat työkaverit saivat minut tuntemaan itseni vertaiseksi kanssaan: en tuntenut olevani harjoittelija vaan ammattilainen parhaimmillaan.”*

Toisaalla eri toiminnallisiin pilotteihin osallistettiin kokonaisten opintokokonaisuuksien kaikki osallistujat esim. innovaatio-opintojen käytännöt ja taiteen tuntemus sekä tuotteistaminen opintojaksolla. Ison opiskelijajoukon mukaan tempaamisen haasteista muistuttaa innovaatio-opintojaksosta vastaava lehtori **Minna Hautio**: *”Onnistumisen A ja O on opiskelijoiden motivointi. Sen varmistamiseksi on muistettava, että he eivät ole välttämättä kuulleet aiheesta ennen ja siksi pitää muistaa kertoa - ja vielä senkin jälkeen kertoa - mistä on kysymys ja miksi se on tärkeää. Eikä tämä kertominenkaan riitä, vaan sisällön on oikeasti välityttävä, jotta sen voi omaksua. Perehdyttäminen tahtoo helposti unohtua ja jotenkin otetaan itsestään selvänä se, että projektiin ”vauhdissa mukaan hyppäävät” opiskelijat automaattisesti jakaisivat saman kiinnostuksen ja innostuksen tason. No, eivät jaa.”*

Hankkeeseen monessa roolissa toiminut **Maaria Toskala** alleviivaa saman: *”Aluksi projekti tuntui niin laajalta, että sen hahmottamiseen meni aikaa. Mutta projektin edetessä sen laajuus on oikeastaan osoittautunut vain positiiviseksi asiaksi. Voisi luulla, että yhdessä projektissa ei riittäisi hommia niin monelle eri osa-alueelle (oppari, harjoittelu, perusopinnot), mutta tässä projektissa on saanut huomata, että ideat eivät tosiaankaan koskaan lopu, vaan aina löytää jotain uutta eri näkökulmista.”*

Tämä on tärkeä huomio, sillä kun projektipäällikkö on intoa piukeana kaikesta hienosta mitä kohteisiin voisi tehdä, saattaa helposti unohtua, että hengen puhaltaminen unohtuneisiin kivikasoihin ei ehkä olekaan kaikkien mielestä ihan-super-mahtavaa. Varsinkin, jos tarkoitus ja viitekehys kerrotaan vain pintapuolisesti.

Kaikkea mahtavaa on erinäisistä hankauksista huolimatta kuitenkin saatu näiden eri opintojaksojen puitteissa testailtua. On kerrottu historian hurjista käänteistä 360°-kauhufilmeillä, rakennettu erilaisia pelejä, kilpailuja ja seikkailuratoja, avattu videoikkunoita aikakaudesta toiseen sekä kuvabingottu ja kuvakilpailtu somessa - vain joitakin esimerkkejä mainitakseni.

Kaikkien näiden kokeiluiden pohjalta syntyy paitsi tuote- ja palvelukokonaisuusaihioita paikallisille toimijoille jatkojalostettavaksi, myös kohteita yhtenä kokonaisuutena promoava mobiilipeli, joka julkaistaan kesällä 2018. Sen sisällä nähdään parhaita paloja kokeiluista, mm. historian hahmoja lisätyn todellisuuden avulla. Peli myös kannustaa näkemään ja kokemaan kohteet uudella tavalla ja syväskeltaamaan siellä tapahtuneisiin seikkailuihin.

Pohjaa innovaatio-opinnoille

”Projekti on tarjonnut ’turvallisen’ pohjan innovaatio-opintoihin, joissa ihan oikeasti sai ideoida aivan puhtaalta pöydältä jotain uutta, jota oikeasti oli resurssien vuoksi mahdollista myös toteuttaa. Sen myötä on saanut tutustua projektikohteisiin ja kehittää omaa innovointikykyään.”, Toskala jatkaa.

Metsähallitus kiittää

Heittäytyvään kokeilukulttuuriin perustuvan toimintatavan on pannut merkille myös koko hankkeen hallinnoija Metsähallitus. Projektipäällikkö **Aino von Boehm** toteaa, että *”Metsähallitukselle Humakin ennakkoluuloton, utelias, idearikas sekä*

kokeileva ote on suuri voimavara Lights On!:in kaltaisessa hankkeessa, jossa tarkoituksena on nimenomaan löytää uusia tapoja ja luoda jotakin erilaista.”

“Outside the box”

Hanke houkutti myös Brysselin yliopistosta matkailualaa opiskelevan **Virginie Demoitién** harjoitteluun syyslukukaudeksi 2016. Hänen havaintonsa humakilaisesta tavasta toimia ovat hyvin samansuuntaisia.: *”You think outside the box, you always try to find original ideas that you don’t see elsewhere. You don’t limit yourself to what is usual or common to see on historical sites, and I think this is the strong point of the project. It’s a good thing that students can get involved if they want to, because this project is a real life work experience, and at the same time it’s interesting for the project to have different opinions.”*

“One key point of the project is to train the entrepreneurs, cooperate with them and involving them in the future “touristic life” of the sites. I had never heard about a project which would offer “entrepreneurs training”, and I think it should be the case everywhere.”, Demoitié jatkaa.

Yrittäjätverkosto

Rapolan linnavuoren kupeessa toimivan yrittäjän, **Jaana Karin** kokemukset yrittäjätalonnuksesta ovat positiivisia: *”Hanke tuntuu jo nyt onnistuneen kannaltamme yli odotusten, sillä olemme saaneet selkeyttä omiin ajatuksiimme, vahvistaneet keskinäistä verkostoaamme ja tutustuneet muihinkin maan hankekumppaneihin. Pääsimme syyskuussa tutustumaan Viron hankekohteiden lisäksi kahden päivän reissullamme myös muihin suomalaisiin hankekohteiden yrittäjiin, jotka olivat samalla matkalla mukana, ja joiden kanssa monella meistä on paljon yhteisiä tavoitteita ja kehityshaasteita*

Humakin asiantuntija Nina Luostarista kuvataan jousiammunta-asennossa. Vasemmalla valkeassa puvussa hahmot kirjoittanut Kerttu Lehto, toinen oikealta kuvaukset järjestänyt tuottajaopiskelija Heidi Korhonen-Tuominen.

ta. Niistä on mielenkiintoista jatkaa nyt keskustelua suoraan Lights On! -tapaamistemme välilläkin. Olemme luomassa spontaania yrittäjien välistä verkostoa, joka ulottuu ainakin suomalaisille hankekohdepaikkakunnille, mutta toivoaksemme myöhemmin myös Viron puolelle. Aika näyttää, miten pysyvää yhteistyötä yrittäjien välille muodostuu ja missä muodossa, mutta kaikkia yhdistää samaan hiiheen puhaltaminen ja hankekohteidemme puolesta terveen ylpeyden tunteminen: tiedämme kaikki edustavamme alueita, joilla on paljon annettavaa sekä liiketaloudellisesti että kulttuurisesti sekä suomalaisille että matkailijoille muista maista, mutta moni kohteista kamppailee valitettavan vähäisen käyttökapasiteetin kanssa, vaikka kohteissa on mahdollista vierailla ympärivuotisesti.”

Kohti seuraavaa hankevuotta

Näyttääkin siis siltä, että hankehakemukseen kirjoitetut asiat alkavat paitsi toteutua, myös saada todellista muutosta aikaiseksi. Metsähallituksen puistonjohtaja **Henrik Jansson**, joka on ollut mukana hankkeen taustajoukoissa ideointivaiheesta saakka

kiteyttääkin asian seuraavasti: ”Hanke on lähtenyt erittäin hyvin käyntiin ja suunnitelma toteutuu kuten ajateltu. Tietenkin käytännön työssä tulee aina haasteita vastaan, mutta hanketiimi on vastannut jokaiseen tarmokkaasti ja ratkaisukeskeisesti. Luottavaisin mielin voi kääntää katseen kohti seuraavaa hankevuotta.”

Vaikka hetkittäin on tuntunut, että valoja on sammunut nopeammin kuin syttynyt, vaikuttaa siltä, että niitä alkaa syttyä kokeilujen vaikutuksesta sinnekin, mihin niiden ei uskottu syttyvän.

Mitähän seuraavaksi tapahtuu?

”Tämän hankkeen seuraaminen on kuin lukisi seikkailutarinaa. Jännittää, miten sankareille käy.”, toteaa Humakin innovaatiojohtaja **Elina Ylikoski**. Jännitettävää riittää vielä kahdeksi vuodeksi, sillä hanke päättyy vuoden 2018 lopussa.

HÄIKÄISEVÄ HANKEIDEA, MISSÄ LUURAA?

Mikä on menestysresepti hankkeelle joka innostaa osallistujat, muuttaa ihan oikeasti jotakin ja nousee onnistumisten otsikoihin?

Ensimmäisenä oikotienä onneen voisi olla katsoa vaan eri rahoittajien avoinna olevat rahoitushaut ja lukea tarkkaan sieltä painotukset ja avainsanat. Tälläkin tavalla olemme hankkeita hakeneet, mutta harvoin ne menevät läpi vain toistelemalla hakuohjeet ”sosiaalisia koheesioita” ja ”muutosvaiheita”. Joskus on niinkin onnettomasti käynyt, että sanaleikkihakemukset ovat menneet läpi. Ne ovat todellisia toteuttajan painajaisia. Vasta toteutusvaiheessa pitää yrittää keksiä, mitä jargonkieliset lupaukset oikeasti tarkoittavat ja millaisin toimenpitein niitä korulauseisiin käärittyjä lupauksia voisi tosielämässä lunastaa.

Havainnoi, tulkitse ja yhdistele

Aidosti merkitykselliset hankeaihiot nousevat mielestäni havainnoinnista. Se lähtee valppaudesta huomata asioita. Menestysreseptin pohjana toimii kolmen avainkohdan muistaminen: havainnoi, tulkitse ja yhdistele – yllättävilläkin tavoilla. Tulee tarkkailla sitä mistä nyt puhutaan ja ennen kaikkea kurkistaa myös sinne, missä muutos vasta orastaa. Pitää lukea tarkkaan sivulauseet ja vaistota myös alitekstit. Ja yhdistää tämä sitten siihen, mihin voi omassa ammatitaidossaan ja vahvuusalassaan nojata: kulttuurin ja taiteen voimaan ja kykyyn, yhteisöjen kohtaamisosaamiseen tai kommunikaatioasiantuntijuuteen.

Onnekkaiden sattumien kautta tämä riittää, kun keitos sitten suodatetaan horisontaalisten periaatteiden siivilän läpi ja maustetaan jargonmyllyn suolaisella

ja makealla. Näin voidaan saada aikaiseksi soppa, joka maistuu paitsi rahoittajalle niin lämmittää myös kohderyhmän koleutta.

Aloita kartoittamalla kohderyhmän todelliset tarpeet Tämän kokkisodan kuitenkin voittaa se nappisoppa, jonka hämmentäjä muistaa aloittaa suunnitellun kartoittamalla kohderyhmän todelliset tarpeet ja halun. Mikä on heidän mielestään se suurin ongelma, mikä pitäisi ratkaista ja millaisia olisivat ne toimenpiteet joihin heistä olisi motivoivaa ja mielekästä osallistua. Ei niin, että hanketta toteuttaessa nähdään, että tätä ei halua kukaan ja pidetään pajaa puolityhjänä kaikuvasa hallissa.

Hankeiteon pohja syntyy siis kohderyhmän tarpeet kartoittamalla - siellä kohderyhmän parissa. Tähän soppaliemeen on sitten helppo lisätä se oman ammatitaidon ja -alan tuoma taika ja ratkaista ajankohtaiset ongelmat niillä tuoreilla näkökulmilla ja toimintatavoilla, joita muut eivät ole osanneet edes ajatella. Sekoittaa sitten ennakkoluulottomasti eri toimialoja ja tuoda mukaan hyppysellinen sattumaa ja intuitiota.

Sekoita ennakkoluulottomasti – sattumaa ja intuitiota unohtamatta

Näin syntyy keitos, josta ei tarvitse lusikalla lirppiä vaan voi ammentaa suurellakin kauhalla sekä opiskelijoiden oppimisympäristöksi, työelämäpäivitykseksi henkilökunnalle, tavoitteita toteuttavaksi toiminnaksi rahoittajalle ja aidosti muutosta aikaansaavaksi tekemiseksi kohderyhmälle. Sen lisäksi se vielä parhaimmillaan on mukaansatempaavaa ja mahdollittoman mukavaa.

TEKSTI: PÄIVI RAINÖ, YLIOPETTAJA

NJERËZIT QË NUK DËGJOJNË NË SHQIPËRI

– Deaf People in Albania (2014–2016)

Vahvuusalamme Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus tavoitteena on edistää kommunikaatioympäristöjen esteettömyyttä. Strategiapuheessamme vilahtavat sellaiset lauseet kuin ”välitämme merkityksiä multimodaalisuutta hyödyntäen. Viittomakielen tulkkausta ja tutkimusta kehitetään yhteisölähtöisesti viittomakieltä käyttävien kanssa. Osallistumme kielellistä saavutettavuutta tukevan teknologian edistämiseen.” Yritän seuraavassa kuvata, mitä me näillä korkealentoisilla lauseilla tarkoitamme hanketyön näkökulmasta.

Kuurojen Liitto on Suomen vanhin vammaisjärjestö ja Humakista valmistuvien viittomakielentulkkiensa asiakkaiden merkittävin etujärjestö. Se on tärkeimpiä Humakin tulkkausalan yhteistyökumppaneita ja myös yksi Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Osakeyhtiön osakkaista. Kuurojen Liitolla on

käynnissä eri puolilla maailmaa useita kehitysyhteistyöprojekteja (ulkoministeriömme kehitysyhteistyölle osoittamin varoin), joiden kautta se pyrkii aktiivisesti edistämään kuurojen yhteiskunnallista ja kielellistä tasa-arvoisuutta myös maailmanlaajuisesti.

Esimerkiksi v. 2000 lähes tyhjästä alkanut työ Albaniassa on johtanut siihen, että maassa toimii nyt vireä kuurojen etujärjestö ja albanialainen viittomakieli on tunnustettu laissa vuonna 2014.

Albanian hallitus halusi v. 2014 liittyen EU:n hakuprosessiinsa selvittää tarkemmin myös vammaisten asemaa ja olosuhteita. Tehtävä annettiin edelleen maan kuurojen etujärjestölle ANADille (Albanian National Association of the Deaf), joka puolestaan rekrytoi yhdessä Suomen Kuurojen Liiton kanssa Humakin tutkijat työhön mukaan.

Mahdollista vain yhdessä tehden

Hankkeessa selvitettiin ensimmäistä kertaa (tässä laajuudessa ei vain Albaniassa vaan koko maailmassa) – tilastotieteellisin menetelmin, kuuroilta henkilöiltä itseltään viittojen kyselemällä heidän kielellisiä taustojaan, pääsyä koulutukseen, mahdollisuuksiaan työssäkäyntiin ja tiedonsaantiin. Samalla saatiin tietoa Albanian ratifioiman YK:n vammaisten yleissopimuksessa mainittujen oikeuksien toteutumisesta kuurojen itsensä näkökulmasta. Noin 430 henkilön haastattelut tallennettiin reaaliajassa, englannista alaniaksi käännettyyn verkkokyselylomakkeeseen, josta Humakin tutkijat, tulkkauksen yliopettajat Päivi Rainò ja Liisa Martikainen analysoivat ja kokosivat tulokset (toki englanninkielisiin lomakkeisiin tukeutuen).

Varsinaisen kenttätyön tekivät kuitenkin albanialaiset kuurot henkilöt, jotka viitenä työparina kiersivät alkutalvesta 2015 kaikki Albanian provinssit. Tutkittavien valinta perustui puolestaan yhteistyökumppanimme Albanian Tilastokeskuksen ohjauksessa, vuonna 2011 suoritettuun väestönlaskentaan, ja erityisesti siihen väestönosaan, joka 'ei kuule lainkaan'. Kenttätyöntekijät kohtasivat niin peruskoulun käyneitä ja riittävää toimeentuloa nauttivia kuin myös sellaisia kuuroja kansalaisia, jotka olivat jääneet täysin koulutuksen ja yhteiskunnan tuen ulkopuolelle ja eläneet – ja jotkut jopa hankkineet ammatinkin – ilman toimivaa kirjoitettua tai viitottua kieltä.

Kukaan muu kuin saman kieliperinnön, saman yhteiskunnallisen taustan jakava toinen kuuro henkilö ei olisi pystynyt suoriutumaan näin vaativasta tehtävästä.

Tutkimuksen ihme – kenttätyöntekijät luku- ja kirjoitustaidottomia

Tutkimuksen ihme oli kuitenkin siinä, että kaikki kenttätyöntekijät olivat luku- ja kirjoitustaidottomia. Se, miten tämä kaikki oli mahdollista, käy ilmi hankkeen tutkimusraportista, jossa mobiiliteknologialla tallennetut, viittomakieleltä käännetyt kenttätyö-

kertomukset ja havainnot kehystävät tilastollista tutkimustietoa. Raportti ”Deaf People in Albania in 2015. A Survey study” ilmestyi englanniksi ja alaniaksi marraskuussa 2016. Linkki tutkimusraporttiin <http://www.kuurojenliitto.fi/fi/file/20191/download?token=6Pge27Tw>

Tutkimuksen kautta voitiin osoittaa, miten riittämätöntä kuuroille suunnattu koulutus Albaniassa yhä on: 98 % päättää koulunsa lähes tai täysin luku- ja kirjoitustaidottomana, muun muassa siksi, että kuurojenkoulussa ei ole viittomakieltä taitavia opettajia. Mutta ne, jotka osaavat viittomakieltä, työllistyvät todennäköisesti (luku- ja kirjoitustaidottomuudestaan huolimatta!) muita paremmin, ja siitäkin huolimatta, että viidentuhannen kuuron parissa on vain muutamia tulkkeja.

YK:n sopimusta tarvitaan – kuin myös tulkkiopetusta

Tutkimus kertoo myös omalta osaltaan, miksi YK:n vammaisten ihmisoikeuksia suojaava sopimusta yhä tarvitaan, ja miksi sopimuksessa oikeus todelliseen oppimiseen ja koulutukseen tuodaan niin painokkaasti esiin sen 24. artiklassa: ” - - varmistetaan, että näkövammaisten, kuurojen, kuulovammaisten tai kuurosokeiden, erityisesti lasten, koulutus annetaan yksilön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla kielillä, viestintätavoilla ja -keinoilla sekä ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin”.

Raportin tuloksien tultua julki Albanian Kuurojen Liitolla oli perusteita vaatia tarkempia selvityksiä kuurojenkoulujen oppimistuloksista, mikä tehtiinkin keväällä 2016.

Tulevaisuudessa Humak voisi puolestaan tarjota omaa osaamistaan viittomakielentulkkien koulutuksen kehittämiseksi, myös muissakin maissa kuin Albaniassa.

TEKSTI: BENNY MAJABACKA, LEHTORI, PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

HYVINVOINNIN VÄLITYSTOIMISTO

– välittämistä osallistavan taiteen ja sote-kentän välimaastossa

Hyvinvoinnin välitystoimisto Hvvt on ESR-rahoitteinen hanke, joka käynnistyi toukokuussa 2015. Keskeisimpänä päämääränä on luoda malli valtakunnallisesta välitystoimistosta, joka toimii osallistavan taiteen ja sote-kentän välissä toiminnan välittäjänä ja kehittäjänä. Hankkeesta vastaa Humanistinen ammattikorkeakoulu ja partnereita ovat Turun ammattikorkeakoulu, Saimaan ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. Mukana toiminnassa ovat myös Taiteen edistämiskeskus ja Turun sekä Jyväskylän kaupungit.

Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeessa rakennetaan koko Suomen kattavaa osallistavan taiteen välitysverkostoa. Kokoamalla ensimmäistä kertaa

taiteilijat, tuottajat sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset yhteen kehittämään osallistavan taiteen tuotantoa ja markkinoita.

Hvvt toimii Turun, Jyväskylän ja Kaakkois-Suomen alueilla. Hankkeen päätoimintoja ovat neuvontapalvelu ja julkaisutoiminta sekä lukuvuoden mittainen täydennyskoulutus.

Uusia osallisia taidemarkkinoille

Toiminnan fokuksessa on osallistavan taiteen kentän kehittäminen ja tarjonnan ja kysynnän yhdistäminen. Täydennyskoulutuksessa (Tatu ja Sote - taiteen tuotanto hyvinvointityössä) on nyt käynnissä toi-

nen vuosikurssi. Mukana on sosiaali- ja terveystalouden, kulttuurituotannon ja taidealan toimijoita, jotka tuottavat yhdessä koulutuksen aikana muun muassa osallistavan taiteen tuotteita. Hanke sitoutuu vahvasti Humakin strategiassa määriteltyihin nouseviin aloihin, kuten uusien osallisten mukaan tuomiseen taidemarkkinoille, kulttuuristen perusoikeuksien toteutumiseen ja kommunikaatio-osaamiseen.

Taiteen hyvinvointivaikutukset

Hvvt:n järjestämät tapahtumat ovat olleet antoisia ja onnistuneita. Avoimia seminaareja ja yleisötilaisuuksia on järjestetty jo kymmeniä, ja mukana on ollut myös monia julkisuudesta tuttuja osallistavan taiteen kentällä toimivia taiteilijoita. Keväällä 2016 Tatum ja Soten kevätkuullassa juhlittiin ensimmäisestä täydennyskoulutuksesta valmistuneita opiskelijoita. Tilaisuuden yhteydessä järjestettiin myös mielenkiintoinen paneelikeskustelu taiteen hyvinvointivaikutuksista. Paneelin ja koko juhlan juonsi rap-artisti Paleface. Myös moni muu tunnettu puhuja ja asiantuntija on antanut panoksensa Hvvt:n tapahtumiin.

Tällä hetkellä hankkeen kehittämiskärki pureutuu ansaintamallien kehittämiseen ja liiketoiminta- ja kustannuslaskelmien työstämiseen. Toimintamallien testauksen valmistelu kulminoituu keväällä 2017 ideoiden käytännön kokeiluun kentällä.

Opiskelijaharjoittelijoiden vahva panos

Hankkeessa on ollut työharjoittelijoina useita kulttuurituottaja-, yhteisöpedagogi- ja sosionomiopiskelijoita.

Kulttuurituotannon koulutuksen opintojaksoja on integroitu hanketyöhön monin tavoin. Ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat suunnitelleet uudenlaisia malleja tapahtumille, talouskurssilaiset ovat tehneet valmennettaville selvityksiä yritystoimintaan liittyen

ja kolmannen vuoden opiskelijat selvittävät valmennuksessa kehitettyjen tuotteiden menestymistä.

Hankkeessa on ollut useita harjoittelijoita ja opinäytetyöntekijöitä, ja moni hankkeen julkaisuista perustuukin heidän tekemäänsä työhön.

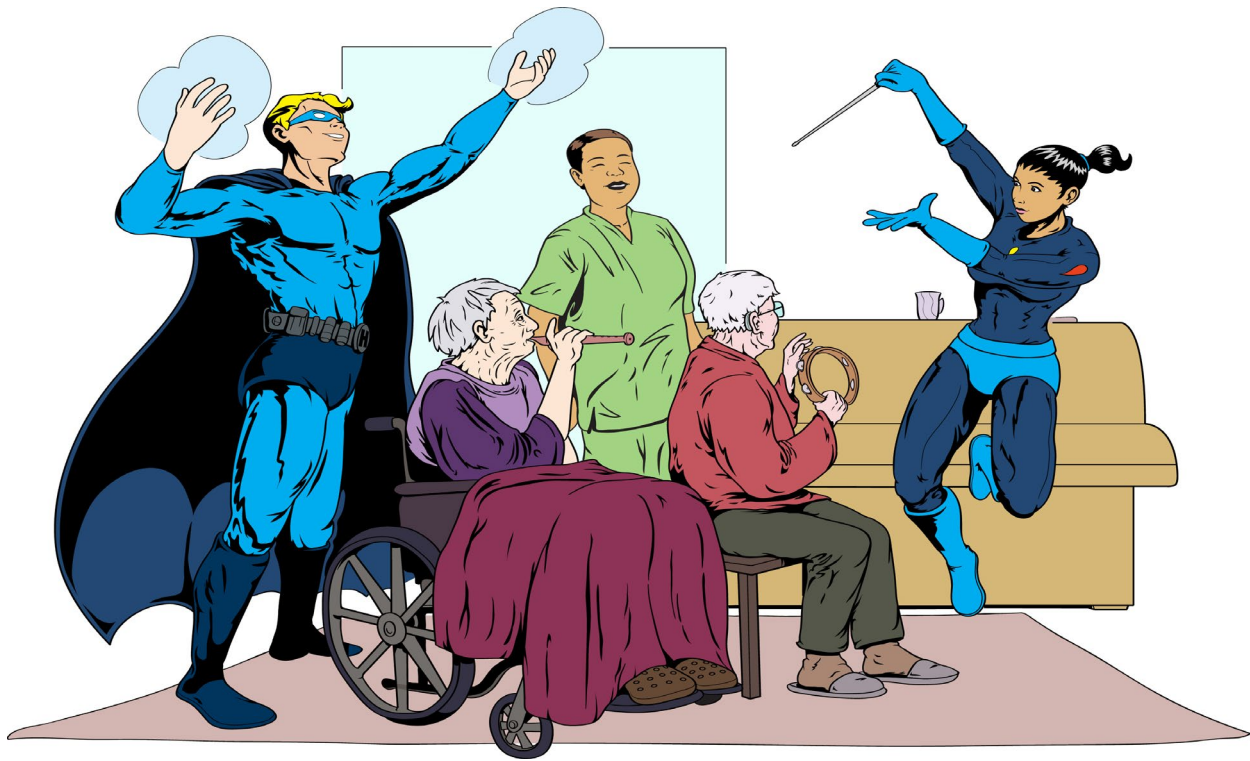
Hyvinvoinnin välitystoimistoon 2018

Hankkeen lopullisena tavoitteena on kehittää toimiva ja omilla jaloillaan seisova Hyvinvoinnin välitystoimisto, joka alkaa toimintansa siitä mihin hanke päättyy vuoden 2018 alussa.

Tämä välitystoimisto tulee toimimaan valtakunnallisesti osallistavan taiteen tuotteiden kehittäjänä ja viejänä sosiaali- ja terveystalouden toimijoille. Erilaisia tuotteita onkin hankkeen kautta kehitetty runsaasti ja ansaintalogiikoita on rakennettu monissa työpaikoissa alalla toimivien taiteilijoiden, järjestöjen, ostajien ja erilaisten asiantuntijoiden kanssa. Kehitystyö on prosessi, jonka aikana parhaiten toimiva malli jalostuu pysyvään muotoon.

<http://www.hvvt.fi/>

<https://www.youtube.com/watch?v=LfMmkvLuRAI>

Kuva: Harri Heikkanen

TEKSTI: OONA TIKKAOJA, LEHTORI, PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

TATUN JA SOTEN TYÖKIRJAT KOKEMUSTIEDON VÄLITTÄJÄNÄ

Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeen julkaiseman Tatun ja Soten työkirjat -sarjan tarkoituksena on kokemustiedon tuominen noviisien tueksi. Työkirjat ovat tiiviitä, haastatteluihin perustuvia ja aktiivisia tehtäviä sisältäviä opasviikkoja.

Monet soveltavaan taiteeseen ja ihmisten kanssa työskentelyyn liittyvät ilmiöt ovat niin monitahoisia, että niiden ymmärtämiseksi vaaditaan kokemustietoa. Teoria tarjoaa hyvän pohjan, mutta ei vielä riitä menestyksekkääseen toimintaan. Määritelmän mukaisesti kokemustiedon keräämiseen ei ole oikotietä, vaan se karttuu työnteon ohessa. On kuitenkin tärkeää helpottaa noviisien työskentelyn alkutaipaleita

tuomalla heidän käyttöönsä välähdyksiä kokeneempien osaamisesta.

Moniammatillinen näkökulma taidepalvelun kehittämiseen

Monet taiteilijat eivät ole saaneet koulutuksessaan työkaluja esim. ryhmäprosessin ohjaamiseen tai moniammatilliseen työskentelyyn, mikä saattaa nostaa tarpeettoman korkeaksi kynnyksen lähteä mukaan yhteisö- tai muuhun osallistavaan taiteeseen.

Oppaiden tavoitteena on tarjota työkaluja paremman taidepalvelun kehittämiseen, mutta niitä ei ole suunnattu pelkästään taiteilijoille, sillä moniamma-

tillinen työskentely saattaa tuoda yllättäviä haasteita kaikille työryhmän jäsenille.

Ihmisten ja taiteen kanssa työskentelyssä voi harvoin antaa tarkkoja ohjeita. Kokemustieto on kiinnostavaa siksi, että se ei väitä mitään aukottoman todeksi, vaan ennemminkin suosittelee ja ehdottaa. Se on armollista omaa kokemustietoaan vasta rakentavalle, sillä eksaktit vastaukset sumeisiin kysymyksiin eivät monestikaan tuo tarvittua apua. Varsinaiset haasteet löytyvät usein rivien välistä: vaikka tuottajan hoitama projektin ajan- tai budjetin hallinta olisi täydellistä, huonosti toisiaan ymmärtävä työryhmä saattaa vesittää koko suunnittelupöydällä hyvältä näyttäneen projektin.

Tatun ja Soten Työkirjat perustuvat kokeneiden ammattilaisten haastatteluihin ja heille järjestettyihin foorumeihin. Oppaissa tarjoillaan myös lukuvinkkejä jatko-opiskelua varten, mutta niiden pääasiallinen sisältö koostuu juuri kokemustiedosta. Oppaat on tehty työkirjan muotoon kahdesta syystä. Lukijalle suunnatuilla avoimilla kysymyksillä ja tehtävillä pysymme painottamaan tiedon suhteellista ja muuttuvaa luonnetta. Tehtävien tarkoituksena on myös aktivoida lukijaa suunnittelemaan omaa toimintaansa jo muiden kokemuksista lukiessaan.

Rohkaiseva Haastebingo

Haluan nostaa esimerkiksi noviisien rohkaisemisesta Lotta Häkkisen taiteilijahaastattelujen pohjalta kehittämän Haastebingon, joka löytyy seuraavalta sivulta.

Osallistavan taiteen palveluja suunniteltaessa tarvitaan monenlaista osaamista. Hankkeen tarkoituksena on tukea osaamisen tuotteistamista, jotta asiakkaat saisivat laadukkaampaa palvelua ja taiteilijat työtilaisuuksia. Juuri tähän kontekstiin kokemustiedon korostaminen sopii mainiosti. Tarkoituksena ei ole vähätellä teorian tiedon merkitystä, vaan tuoda ajankohtainen ja käytännönläheinen näkökulma uuden oppimiseen.

Sarjassa julkaistut oppaat

Heikkilä, Miia & Tikkaaja, Oona 2015. Tatun ja Soten työkirja – vinkkejä osallistavan taiteen tuotantoon taiteilijalle, tilaajalle & tuottajalle

Häkkinen, Lotta & Linnossuo, Outi & Tikkaaja, Oona 2016. Vuorovaikutus osallistavan taiteen ryhmänohjauksessa – työkirja aloittelevalle ryhmänohjaajalle.

Tulossa mm.

Häkkinen, Lotta & Linnossuo, Outi & Tikkaaja, Oona 2017. Osallistavaa taidetta nuorten parissa

Sassa-Laaksonen, Mari & Linnossuo, Outi & Tikkaaja, Oona 2017. Taidepalveluja päihdetyöhön

Haastebingo

Aina kaikki ei mene niin kuin Strömsössä. Mutta ei paniikkia! Todennäköisesti lähes jokainen aloitteleva ryhmänohjaaja on kipuillut vastaavanlaisessa tilanteessa ja kokeneelle ohjaajalle kyseessä on jo tuttu juttu.

Kaikenlaista voi siis matkalla ryhmän kanssa tulla vastaan. Pidä kirjaa matkasi etenemisestä viereisen bingoruudukon avulla. Kun olet saanut täyteen yhden vaaka-, pysty- tai kulmas- ta-kulmaan-riviin, huuda "Bingo!" ja palkitse itsesi tilanteen vaatimalla tavalla. Juhlista siirtymistäsi novii- sista jo monessa liemessä keitettyksi osallistavan tai- teen ohjaajaksi!

Ryhmään tulee uusi ihminen, jonka on vaikea päästä mukaan	Joku avautuu sinulle jostain henkilökohtaisesta, kipeästä asiasta	Ryhmä on "liian riippuvainen" sinusta ohjaajana	Joku kokee "ettei osaa"	Ryhmäläinen ei osallistu ja häneen on vaikea saada yhteyttä
Joku pyytää sinua FB-kaveriksi	Ryhmä tuntuu passiiviselta ja hiljaiselta	Ryhmässä esiintyy kuppikuntia	Joku provosoi toistuvasta tai käyttäytyy aggressiivisesti	Ryhmän sisällä toimintakyky vaihtelee todella paljon
Joku lähtee pois kesken tilanteen sanomatta mitään	Yhteinen kieli puuttuu	JOKERI [LISÄÄ OMAJ]	Joku ilmoittaa, että homma ei voisi vähempää kiinnostaa	Joku räplää toistuvasti puhelintaan
Ryhmä ei kuuntele ohjeita	Henkilökunta ei tue ryhmän toimintaa	Henkilökunta ilmoittaa, että toiminta "ei sovi" tietylle ihmiselle	Osa osallistujista dominoi ryhmän toimintaa	Jotakuta selvästi jännittää ryhmän edessä oleminen
Osallistuja tukeutuu pelkästään muiden tekemiseen esimerkkinä	Joku rupeaa yhtäkkiä itkemään hysteerisesti tai saa muun voimakkaan tunnereaktion	Huomaat ärtyväsi, lamaanuvasi tai muuten reagoivasi voimakkaasti ohjaustilanteessa	Sinulle tulee yllätyksenä, että ryhmässä on erityistä tukea tarvitseva henkilö	Ryhmästä luopuminen on jollekin todella vaikeaa

TEKSTI: PEKKA VARTIAINEN, YLIOPETTAJA

NÄHDÄ METSÄ PUILTA

- Mätäs metäs

Humakin viimeisten vuosien hanketoiminnalle on ollut tyypillistä rakentaa siltaa mielikuvituksellisten toimintatapojen ja eri aloja risteyttävien sisältöjen ylitse. Yllättävien ja odottamattomien rinnastuksien tai toimijoiden törmäyttämisen myötä hyödyn saajina ovat olleet niin asiakkaat kuin alan arkisessa ahtaumassa pyristelevät asiantuntijat.

Kun valtaosa ammattikorkeakoulujen hanketyöstä kohdistuu kansallisten toimintojen kehittämiseen, työn uutta luovaa ja laajempaa merkittävyyttä ei aina nähdä. Siksi olisikin tärkeätä liittää – siinä määrin kuin se on mahdollista – tutkimus- ja kehitystyöhön kansainvälistä ulottuvuutta, edes hankkeiden tulosten tiedotussuunnitelmien tasolle. Joskus on tarpeellista lähteä kauas, nähdäkseen lähelle.

Konkreettisesti huomasin tämän itse esitellessäni erästä Humakin toteuttamaa hanketta pari vuotta sitten Tshekissä. Kyseessä oli suomalaisia luonto-, matkailu- ja kulttuurialoja yhdistävä hanke, jossa etsittiin uusia liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille retkeilyalueiden palveluita tarjoaville yrityksille.

Euroopan Sivistysrahaston rahoittaman ja Hämeen ELY-keskuksen koordinoiman projektin virallinen nimi oli ”Avohakkuista kaskenpolttajiksi - luovat alat väylänä uudenaikaiselle metsäliiketoiminnalle”, mutta laaja yleisö tunsi sen nimellä ”Mätäsmetäs”.¹ Jälkimmäiseen kiteytyykin hyvin hankkeen syvempi tarkoitus ja tavoite: viedä ihminen keskelle metsää kokemaan luonto kaikessa sen kauneudessaan.

Kulttuuriset ja pelilliset luontoelämykset

Hanke toteutettiin vuoden 2014 aikana ja sen toiminnot suunnattiin hankkeen yhteistyökumppanin, Metsähallituksen retkeilyalueille Evoon, Kylmäluomaan sekä Napapiiriin. Projektin lähtökohtana olivat erilaisten kulttuuristen ja pelillisten luontoelämyksien hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä. Kohderyhmänä olivat alueen matkailuyrittäjät, joille tarjottiin ideointityöpajoja ja mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseen muiden toimijoiden kanssa. Retkeilyalueilla vieraileville asiakkaille Mätäsmetäs näkyi kulttuurisina aktiviteetteina, joita toteutettiin luonnossa. Näitä olivat mm. mobiililaitteilla toteu-

tettu valokuvauskilpailu, jossa osallistujat laativat verkkoon visuaalisen tulkinnan suomalaisesta luontoaiheisesta kuvataiteen, kirjallisuuden tai tarinaperinnön teoksesta. Tulkinnat luotiin ideakorttien avulla, jotka olivat saatavilla kohdealueiden luontokeskuksissa sekä hankkeen verkkosivuilla.

Mätäsmetäs pyrki siten osallistamaan ihmisiä luontokokemuksen äärelle hyödyntämällä uutta teknologiaa ja luovia toimintamenetelmiä. Yhteistuotamiseen osallistuneet yrittäjät saivat puolestaan mahdollisuuden toimintansa verkostomaiseen kehittämiseen ja tiedon jakamiseen. Lopputuloksissa oli nähtävissä sekä ihmisten yleiseen hyvinvointiin, ympäristön vaalimiseen että kulttuurikasvatukseen kytkeytyvää yleisinhimillistä eetosta.

Mätäsmetäs ei ollut rahallisesti suuren suuri hanke ja projektina pikemminkin pilotointiluonteen omaava kuin pysyviä ratkaisuja hakeva. Mutta pienimuotoisuudessaankin se ylsi hyvin määrällisiin tavoitteisiinsa ja vahvasti osaltaan uskoa luovien toimialojen mahdollisuuksiin rajapintayhteistyön kehittämisessä.

¹<http://www.humak.fi/julkaisut/matas-metas-kulttuuri-ja-metsaalan-rajapinnoilta-hyvinvointi-ja-matkailupalveluiden-tuotteistamiseen/>.

Esimerkkinä Euroopalle

Kun esittelin hanketta Euroopan kulttuurituotajakoulutuksen yhteistyöverkoston, Encatcin konferenssissa², vastaanotto oli innostunut ja, sanoisinko, hymyilevä. Tshekin Brnossa pidetyn konferenssin teemana olivat kulttuurituotannon ja uusien rahoitus- sekä toimintamallien väliset kysymykset, joten tämänkin puolesta Mätäsmetäs istui mainiosti ohjelman sisälle. Hankkeen esittely tapahtui kulttuurituotannon, markkinoinnin ja turismin kytköksiä tarkastelevassa teemaryhmässä, jossa aihetta lähestyttiin tapahtumatuotannon, festivaalien vapaaehtoistyön sekä teattereiden ja musiikkitalojen kohdistuvien tapaustutkimusten kautta. Tähän seuraan Mätäs-

metäs-projekti toi raikkaan tuulahduksen pienestä pohjoisesta maasta, jossa luontoon ja kulttuuriin hyötään sinnekin teknologia edellä.

Mätäsmetäs vahvasti osallistujajoukolla näin omalla tavallaan Suomen mainetta asumattomien metsien ja mobiiliteknologian maana. Ja jälkimmäiseen liittyen myös maana, jossa pelillistämistä on tullut luovien toimialojen lippulaiva. Vaikka peliteknologia ei ollut Mätäsmetäs-hankkeen ydintä, Rovion ja Supercellin maailmanmenestysten jälkeen monet toiminnot peilautuvat siihen. Mutta ehkä vielä syvempänä niin hankkeessa kuin sen vastaanotossa kulkee se vuorovaiikutusta ja osallistamista vahvistava toimintamalli, joka on nähtävissä myös Mätäsmetäs-projektissa ja joka liittyy sen osaksi kulttuurituotannon globaaleja trendejä.

Vuorovaikutteisten toimintamallien vaikutukset

Keskiaikaisen Brnon hämärtyvässä illassa kävimme mielenkiintoisen ja innostavan keskustelun kaikesta siitä, mistä Mätäsmetäs oli tehty. Pitkä konferenssipäivä kääntyi hitaasti päätökseen, mutta ajatukset luonnon ja kulttuurin, kuvien ja sanojen, pelin ja leikin, yksinäisyyden ja yhteisöllisyyden, talouden ja hyvinvoinnin välisestä vuorovaikutuksesta pitivät meitä virkeinä vielä pitkään. Jossakin vaiheessa joku sytytti valon pimeään huoneeseen ja leikki ajatuksilla jatkui edelleen.

Leikki jatkuu edelleen. Hankkeessa kehitetyt toimintamallit ovat saaneet uuden elämän muissa, toisin tavoittein etenevissä projekteissa. Avohakkuun ja kaskenpolton jälkeen maasta kasvaa uutta maisemaa, johon on kylvetty muutoksen siemenet. Tuota kasvuun pyrkivää maisemaa on syytä silmäillä aika ajoin hieman kauempaa. Jotta näkee metsän puilta.

²<http://www.encatc.org/media/775-encatc-annual-conference-report-2014.pdf>. Esitelmään pohjautuva artikkelini löytyy s. 31-34.

KUKA HÄVIÄÄ, JOS TAIDE HYÖTYY TEKNOLOGIASTA?

Pystyykö teknologia vastaamaan taiteen tarpeisiin?

Digitaalisuus liitetään yleisesti teknologiaan ja teknologia insinööritieteisiin siinä missä robotiikka teollisuuteen. Jari Kaivo-Oja on teoksessaan *Ubiik-kiteknologian ja media-alan tulevaisuus* tarkastellut esimerkiksi robotiikan mahdollisuuksia luovassa taloudessa. Kaivo-ojan mukaan ns. ”luovan luokan edustajien” ei tulisi pelätä robotteja ja koneita, vaan rohkeasti valjastaa koneet omien ambitioidensa ja projektiensa käyttöön. (Kaivo-Oja 2014, 32-24.)

Robotiikka, digitalisaatio, AR, VR ovat periaatteessa mahdollista taiteen ja luovan talouden materiaalia ja monin tavoin kulttuurisesti hyödynnettävissä. Tavallaan tämä on myös reilua. Taiteellisen osaamisen merkitys on ollut läpi teollisen historian keskeisessä roolissa. Emmehän voi edes kuvitella vaikkapa auto-teollisuutta ilman luovia muotoilijoita ja suunnittelijoita tai vaikkapa autoihin liitettyjä tarinoita.

Kulttuuri ja taide eivät ole koskaan edes olleet mitenkään vastakkainen tai edes rinnakkainen (erillinen) sektori suhteessa talouteen, kauppaan tai teolliseen tuotantoon. Kuten Johan Fornäs on todennut: ”kulttuuri on läsnä kaikkialla ja kaikessa inhimillisessä toiminnassa” (Fornäs 1998, 11-12). Periaatteessa voidaan väittää, että nykyisin kulttuuriset, visuaaliset, kerronnalliset ja mediaaliset toimintamallit tai esitystavat ovat välttämätön ehto, jotta taloudellista toimintatapaa ylipäättään voisi syntyä (Luostarinen & Parkkola 2012, 179).

Toinen kiinnostava lähtökohta on innovaatiokyvykyys ja tuotekehitys. Pelkkä osaaminen ei riitä vaan uuden luominen on keskeistä kaikilla elämän alueilla. Erityisesti tämän hetkiseen teknologian kehitykseen liittyvä nopeus vaatii usein radikaalillakin tavalla uusia teknisiä tai palveluihin liittyviä tuotteita. Asia voidaan kiteyttää Antti Hautamäen tavoin toteamalla, että globaali talous on siirtynyt innovaatiovetoiseen vaiheeseen. (Parkkola 2013, 19; Hautamäki 2009, 6.)

Nämä kaksi ajatusta yhdistämällä, siis jatkuvan innovatiivisuuden vaatimuksen ja toisaalta taiteellisen luomiskyvyn, voi ehkä päätyä vielä pidemmälle. Esimerkiksi kulttuurin ja teollisuuden rajapintoja käsittelevässä keskustelussa on usein pysähdytty miettimään kuinka teollisuus voisi hyödyntää taiteellista osaamista. Yhtä kiinnostavaa olisi kuitenkin miettiä miten taide voi haastaa teollisuutta tai teknologiaa.

Tanssia robotin kanssa

Näin on myös tehty. Jari Kaivo-Oja ottaa esimerkiksi suomalaisen Thomas Freundlichin, joka saa jyrkät ABB:ltä lainatut robotit tanssimaan. Keväällä toukokuussa 2012 nähtiin Thomas Freundlichin teos ”Koneen tanssi, kehon äly” Kaapelitehtaalla Pannuhallissa. Tässä teoksessa kaksi robottia tanssi yhdessä ihmisten kanssa. Koreografi Thomas Freundlichin konetanssiproduktio voidaan nähdä esimerkkinä siitä, mihin ihmisen ja koneen liitto voi meidät johtaa taiteen, teknologian ja taloudenkin alueilla. Robotista voi tulla ihmistä täydentävä hyvä työkalu, jossa ihminen ohjelmoi koneen huikaisiin taiteellisiin suorituksiin. (Kaivo-oja 2014, 32; Pallari 2012, C6).

Mutta... onko tämä niin helppoa. Yhtenä tärkeänä kysymyksenä voisi tuoda esille myös sen mitä ovat teknologian taiteelle tuomat rajat? Onko robotin kanssa tanssiessa pakko tyytyä robotin kineettisiin rajoitteisiin. Entä konemusiikki? Jukka Hankamäki on käsitellyt aihetta 2007, joten moni asia on jo siitä muuttunut, mutta kuinka paljon? Kone pystyy tällä hetkellä tuottamaan automaattisesti jo kohtuullisen hyvää säveltaidetta. Tai ainakaan sitä ei ole helppo erottaa ihmisen koneelle säveltämästä musiikista. Voidaan siis sanoa, että kone kykenee saattamaan sävelproduktion inhimillisesti ymmärrettävään muotoon? Pieniä ongelmia on. Joitain nyansseja, variaatiota ja arvaamattomuutta koneen on aika vaikea tuottaa. Mutta jos koneen tuottama taide viedään sanataiteen alueelle, näyttäisi kuitenkin siltä, että kone ei ainakaan toistaiseksi kykene tuottamaan loistavaa romaania. Kongitiiviset ja semanttiset merkitykset tuntuivat olevan koneelle hankalampia kuin sävelkudos. (Vrt. Hankamäki 2007, 20.)

Kiinnostava kysymys on se, voiko taiteen tekeminen tuottaa teknologialle sellaisia haasteita, joihin vastaaminen tuottaisi paitsi taiteellisesti kiinnostavia tuotantoja, toimisivat myös teknologian ajurina? Jos tämä on mahdollista, se olisi syytä ottaa vakavasti. Kuten Antti Hautamäki toteaa, luovuus on kykyä tehdä tai tuottaa uutta ja yllättävää, ja se ilmenee esimerkiksi uusina ideoina, merkityksinä, tulkintoina ja tuotteina (Hautamäki 2009, 16.)

Kehityksen ajurit

Digitaalisuus tunkee tänä päivänä joka paikasta ja kietoutuu lähes jokaiselle alalle. Samalla ”perinteinen” digitaalinen visuaalisuus ei useinkaan riitä, vaan erilaisiin tilanteisiin haetaan digitaalisia lisäjä, lisättyä todellisuutta. Muutos on ollut nopeaa, vaikka idut ovatkin olleet pitkään olemassa. Kun vuonna 1993 toimitin teosta *Multimedia – kohti hypermediaa*, sisällytettiin kirjaan myös luku ”Hypermedian tulevaisuus”, jossa ennakoitiin jotain tulevasta,

esimerkiksi että ”tekniikan ja teknologian levitessä yhä laajemmin kuluttaja- ja ammattimarkkinoille, ne integroituvat osaksi tuotteita”. Tässä vaiheessa internet oli toiminut kaupallisena vasta vuoden, mutta toisaalta virtuaalitodellisuus oli jo olemassa datakypäroineen. Samalla kuitenkin esimerkiksi virtuaaliviihteen tekeminen oli valtavan kallista ja vaati sen aikakauden parasta teknologiaa. Laajemmassa mittakaavassa lähes kaikki yritykset kehittivät virtuaalitodellisuuden tuotteita Yhdysvaltain armeijan alihankkijoina, josta ne ovat pikkuhiljaa valuneet siviilimarkkinoille ja päätyneet kuluttajatuotteiksi teknologioiden halvennuttua ja arkipäiväistyttyä. (Vrt. Paananen & Lallukka 1994, 251-265.)

Kiinnostavaa edellisessä lyhyessä historiakatsauksessa on tuotekehityksen tapa. Erittäin suurta osaa nykypäivän digitaalisista teknologioista on kiittäminen Yhdysvaltain armeijaa ja ne on kehitetty sotilaskäyttöön. Hävittäjien älykäs tuulilasi on päätenyt autoteollisuuteen tai virtuaalilaseihin, tiedusteluun käytetyt datan louhintamenetelmät diagnoosiko-neiksi lääketieteeseen ja sotilaskoulutukseen kehitetyt simulaattorit autokoulujen perusvarusteiksi tai ihan vaan viihdekäyttöön kotona. Voisikin sanoa, että teknologian kehitys on suurimmaksi osaksi velkaa Yhdysvaltain armeijan tekemille hankinnoille. Ne ovat tuottaneet teknologisia haasteita, joiden ratkaiseminen on mahdollistanut laajemman tuotteistamisen ja samalla taloudellisen kehityksen.

Keksintö alkaa ongelman tunnistamisella. Menestyneet keksijät tunnistavat uusia ongelmia. He havaitsevat pieniä elämän puutteita, joiden kohdalla heillä välähtää jokin kehittämiseksi. Mekaanisten laitteiden keksijät tuntevat hyvin olemassa olevat laitteet, niiden osat ja toimintaperiaatteet. (Adams 1995, 99.) Insinöörit ovat perinteisesti lähestyneet ratkaisuja ongelmalähtöisesti. Se on myös ollut perinteinen lähtökohta luovuuteen. Haaste joka tulee ratkaista.

Kun robotti taipuu taiteeksi

Taiteen tehtävänä on usein nähty se, että se haastaa vallitsevan todellisuuden. Jean-Francois Lyotard määritteli avantgardenkin olevan jotain mikä tulee ennen määritelmää. Kun avantgarden esittämä ongelma on ratkaistu, ei se enää ole avantgardea. (Lyotard 1986.)

Otetaanpa uudelleen esille tanssivat robotit. Jos olisin koreografi ja haluaisin saada robotin tekemään täydellisen Contre-temps:n niin olisiko se mahdollista? Tuskin nykyteknologialla. Robotit tekevät hyvinkin monimutkaisia mutta rajattuja operaatioita. Sen sijaan estetiikkaan ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota.

Entä jos kiinnitettäisiin? Ja jos tuo yksittäinen balettiliike kyettäisiin toteuttamaan ”täydellisesti” robotilla? Mitä uusia mahdollisuuksia se voisi tarjota robottien kinetiikkaan? Ja jos tämä kysymys saataisiin ratkaistua, mitä mahdollisuuksia se tarjoaisi vaikkapa kuluttajamarkkinoilla toimivien robottien liikkumiseen erilaisilla alustoilla? Tai jos tuohon liikkeeseen liittyvät kimmoisuuden vaatimukset voitaisiin mallintaa ja ratkaista robotiikalla toteutettavaksi. Mitä se tarkoittaisi rakennustyömaille käytettävän liikkuvan robotiteknologian näkökulmasta?

Tai jos mietimme 3D-teknologioita. Mitä jos haluan hologrammihahmoja linnanraunioille esittämään ”jokamiesteatteria” ilman VR-laseja. Uskoisin, että insinöörit kykenevät ratkaisemaan tämän ongelman. Lopulta kuitenkin kysymys ei ole teknisestä ongelmanratkaisusta, vaan taloudellisesta ongelmanratkaisusta. Kuka sen maksaa? Mutta jos mennään tulopuolelle – pitkällä tähtäimellä, niin mitä tuon ongelmanratkaisu voisi tarjota kuluttajamarkkinoilla tai b2b-kaupassa? Ehkä teolliseen nosturiin liitettävän 3D-tutoriaalini – käytännössä virtuaaliopettajan? Tai sydänkirurgiassa jatkuvasti mukana seuraavan neuvonantajan? Uusia oppimisympäristöjä? Viihdebisnestä? Mahdollisuuksia on rajattomasti.

Lähtökohtana on se, että olisiko innovaatiokyvykkyyden kannalta kuitenkin järkevää, että päästämme myös taiteen haastamaan teknologiaa kuten teknologia on tähän saakka pyrkinyt haastamaan taiteen? Ja tietenkin kulttuuripoliittisena haasteena se, että olisiko tähän syytä keksiä rahoitusmalli? Siitä voisi olla hyötyä.

Teollisen ja teknologisen tuotekehityksen kulttuuripoliittikka

Teknologian kehitys on muuttanut yhteiskuntaa kiihtyvällä vauhdilla. 3D-virtuaalitekniikka, lisätty todellisuus ja siihen liitetty tietoliikenne- ja televerkkojen mobiilipalvelut tulevat muuttamaan matkailua, viihdealaa, autoilua ja kulttuuritapahtumatarjontaa nopeasti. Muutoksia tuovat myös äänet, visuaalisuus, paikkatiedot ja esineiden sekä rakennusten internet. Kaikki teknologisia edistysaskeleita, jotka voivat edistää kulttuuria ja taidetta ja tarjota sille aivan uusia mahdollisuuksia. Teknologian nopea kehittyminen ja digitaalisuuden hyödyntämismahdollisuudet koko arvoketjun osalta muuttavat myös kulttuurialan työllisyyttä. Nämä ovat pitkälti sitä mitä taiteen, kulttuurin ja teknologian välisestä suhteesta on ajateltu. Teknologia on taiteen mahdollisuus.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on useissa hankkeissaan pyrkinyt murtamaan taiteen, teknologian ja teollisuuden rajapintoja. Näin toimittiin esimerkiksi laajan konsortion kanssa toteutetussa Kaleidoskooppi -hankkeessa. Sen lähtökohtana oli tuoda luovuutta ja kulttuurisia innovaatioita meri- ja metalliteollisuuden käyttöön – kuten myös tapahtui. Jälkikäteen voi toki esittää kysymyksen, että mihin se sitten johti? Kyllä se johti moneen. Hyttien 3D-suunnittelun kehittämisestä laivanrunkojen vedenvastuksen pienentämiseen.

Parhailaan meneillään olevassa kansainvälisessä Lights On! -hankkeessa on puolestaan huomattu,

että teknologian on välillä yllättävän vaikeaa vastata taiteellisiin vaatimuksiin. 3D-hahmot eivät vain toteudu kuten on käsikirjoitettu tai valaistuksen teknologia ei taivu kulttuuriperintöä suojaavaan muotoon. Näihin kysymyksiin ei kulttuurilla ole ratkaisua, mutta minkälaisia innovaatioita voitaisiin synnyttää jos teknologia ja teollisuus pyrkisi ratkaisemaan näitä haasteita?

Perinteisesti myös kaupallisen toiminnan ajurina on toiminut puolustukseen käytettävä rahoitus. Tämä rahoitus on ollut myös käytännössä julkista ja perustunut julkisen sektorin tekemille ostoille. Olisi mielenkiintoista nähdä minkälaisia tuloksia saataisiin aikaan jos kulttuurialoilla olisi varaa tilata teknologian asiantuntijoilta taiteen vaatimia ratkaisuja. Liikkeelle voitaisiin lähteä vaikkapa kulttuurialojen oppilaitoksista, joilla on mahdollisuus viedä taiteeseen ja kulttuuriin liittyvää innovaatiokyvykkyyttä myös tulevaisuuteen opiskelijoiden kautta.

Jos on niin kuin Adrián Jiménez-González kirjoittajakumppaneineen (2013), toteaa, että erityisesti ubiikkiteknologia, joka mahdollistaa reaalisen todellisuuden ja virtuaalisen todellisuuden yhdistämisen, tulee avaamaan uuden teknologia- ja konetaiteen aikakauden. Jo pelkästään digitaalisen teknologian hyödyntäminen taiteessa voi lisätä luovien alojen liiketoimintamahdollisuuksia. Näiden potentiaalisten mahdollisuuksien toteuttaminen edellyttää vahvaa motivaatiota, pääsyä teknologisten mahdollisuuksien ulottuville sekä uusia taitoja luovilta taiteilijoilta ja muutosagenteilta. Tarvitsemme rohkeutta ja muutoshalukkuutta, jotta luovan talouden, median, ubiikkiteknologian ja robotisaation mahdollisuudet avautuisivat meille koko laajuudessaan.

Tähän ajatukseen pitää liittää myös se, että vaikutus on kaksisuuntainen. Taiteen ja luovien alojen digitaalisuudelle, ubiikille ja teknologialle luomat haasteet voivat luoda teollisuudelle ja teknologialle uusia ulottuvuuksia, joita ne eivät ole normaalitilassa edes

havainneet. Myös näiden potentiaalisten mahdollisuuksien toteuttaminen edellyttää vahvaa motivaatiota, mutta toisaalta pääsyä taiteellisen luovuuden ulottuville sekä uutta rohkeutta teollisuuden ja teknologian muutosagenteilta. Tarvitsemme rohkeutta ja muutoshalukkuutta myös siihen että luovan talouden ja taiteen mahdollisuudet avautuisivat ubiikkiteknologialle, robotisaatiolle, kaupalle ja teollisuudelle koko laajuudessaan.

LÄHTEET:

Adams, James: Insinöörien maailma. Art House, Jyväskylä 1995.

Fornäs, Johan 1998. Kulttuuriteoria – Myöhäismodernin ulottuvuuksia. Vastapaino: Tampere.

Hankamäki, Jukka 2007. Filosofiset viuhahdukset – populaarifilosofisia tekstejä sekseistä, vallasta ja filosofisista liikkeistä. Helsinki: Feenix kustannus.

Hautamäki, Antti 2009. ”Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä.” Teoksessa: Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 30. OPM: Helsinki.

Jiménez-González, Adrián, Martínez-de Dios, Jose R. & Ollero, Anibal 2013. “Testbeds for ubiquitous robotics: A survey.” *Robotics and Autonomous Systems*, Vol. 61, Issue 12, December 2013.

Kaivo-oja, Jari 2014. Ubiikkiteknologian ja media-alan tulevaisuus – Muutoshaasteet journalismissa ja mediassa. Tutu e-julkaisuja 15/2014. Turku: Turun yliopisto. (https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eTutu_15-2014.pdf)

Luostarinen, Nina & Parkkola, Timo 2012. ”Kulttuurista tuottajaksi – Kulttuurituottaja verkostoituvassa merkitystaloudessa.” Teoksessa: Timo Parkkola (toim.). Tilaa verkostoille! Luovan talouden verkostojen määritelmiä, toimijoita ja solmukohtia. Humak: Turku.

Lyotard, Jean-Francois 1986. ”Ylevä ja avantgarde”. (Suom. Hannu Sivenius.) Teoksessa: Jussi Kotkavirta & Esa Sironen (toim.). Moderni/Postmoderni – Lähtökoh-
tia keskusteluun. Jyväskylä: Tutkijaliitto.

Paananen, Vesa-Matti & Lallukka, Leena 1994. Multime-
dia – Kohti hypermediaa. Teknolit: Jyväskylä.

Pallari, Leena 2012. ”Teollisuusrobotit heräävät eloon.”
Helsingin Sanomat 20.5.2012.

Parkkola, Timo 2013. ”Mitäs täällä puuhaat luova talous?
Luovien alojen merkityksestä muilla toimialoilla.” Teok-
sessa: Heli Aramo-Immonen & Elina Pettersson (toim.)
Metalli taipuu! Kipinä luovaan bisnekseen teollisuudessa.
Tampereen teknillinen yliopisto: Eura.

ETELÄKARJALAISTA ALUEKEHITYSTYÖTÄ

Nyttemmin joutsenolaistunutta kuuluisaa mäkikotkaa vapaasti mukaillen joku voisi kysyä: ”Missä on Etelä-Karjala ja vieläkö Humak toimii alueella?” Vastaus on helppo antaa. Etelä-Karjalan maakuntakeskus Lappeenranta on Helsingistä katsottuna tasan yhtä pitkän junamatkan päässä kuin Turku, mutta päinvastaiseen suuntaan. Humak toimii edelleen Etelä-Karjalassa. Tutkintoon johtavaa koulutusta annettiin vuoteen 2010 saakka ja sen jälkeen alueella on jatkunut laaja kehittämis- ja kokeilutoiminta.

Humakin TKI-toimisto Etelä-Karjala sijaitsee Imatralla, 35 kilometrin päässä Lappeenrannasta. Kuten TKI-toimisto nimikin vihjaa, Imatralla tehdään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, pääpainon ollessa kahdessa jälkimmäisessä. Kehitystoiminnan yhteydessä järjestetään myös koulutusta, jota tehdään jonkin verran myös maksupalvelutoimintana. Näitä asioita Humak tekee Etelä-Karjalassa yhdessä eri sektoreilla toimivien työelämäkumppaneiden ja verkostojen kanssa.

Viisitoista verkosto- ja aluekehityksen vuotta

Toimivan yhteistyön taustalla on runsaat viisitoista vuotta verkosto- ja aluekehitystoimintaa. Humakin humanistisella näkökulmalla ja kulttuurituotannollisella osaamisella on ollut kysyntää kaakkoisessa Suomessa, jossa muuta vastaavaa korkeakoulutusta ei juuri ole. Vuosien mittaan Humak on ollut toteuttamassa Etelä-Karjalasta käsin kymmeniä sekä

alueellisia että valtakunnallisia kehittämishankkeita ja tapahtumaprojekteja. Humakilla on niin ikään ollut säännöllinen edustus sekä alueellisissa että yli- ja maakunnallisissa luovan alan ja kulttuurin kehittämistyöryhmissä ja toimikunnissa.

Kulttuurimatkailua ja kokeilukulttuuria eteläkarjalaiseen tapaan

Vuonna 2017 TKI-Etelä-Karjalassa on toteutettu neljää eri hanketta. Näistä alueellisia hankkeita on kaksi. Culture Finland – Etelä-Karjalan aluekoordinaatio -hankkeessa on kehitetty kulttuurimatkailutuotteita ja [Luotsie-hanke](#) on tarjonnut kokeilukulttuurin hengessä uusia tapoja löytää asiakkaita luovan alan yrittäjille.

Vapaaehtoistyöstä ja hyvinvoinnista välittämistä

Valtakunnallisista hankkeista Hyvinvoinnin välitystoimisto on edistänyt taiteen integroitumista osaksi sote-kentän rakenteita kouluttamalla ja koordinoimalla ja [Festaripörssi](#) on vienyt työ- ja koulutuspaikkaa vailla olevia nuoria täsmäkoulutusten kautta festarikentälle vapaaehtoistoihin. Näissä molemmissa ESR-rahoitteisissa hankkeissa on osatoteutukset Etelä-Karjalassa. Hankkeet jatkuvat vuoden 2017 loppuun.

Hankkeiden toteutuksesta on vastannut TKI-Etelä-Karjalan kolmihenkinen työtiimi, asiantuntijat Heini Kähkönen ja Minna Taipale sekä lehtori Juha Iso-Aho. Jokainen on tuonut ryhmään omat verkos-

tonsa ja osaamisensa. Tiiviissä yhteistyössä on ollut mahdollista paitsi jakaa osaamista, myös toteuttaa asioita yhdessä, hankkeiden rajapintoja ylittäen. Tuoreina esimerkkeinä tästä ovat olleet marraskuun alussa Luotsie ja Hyvinvoinnin välitystoimisto-hankkeiden yhteistyönä järjestetty luovien alojen myyntitapahtuma Osta miult! sekä marras-joulukuussa toteutetut Culture Finland -aluekoordinaatiohankkeen ja Luotsien yhteiset kulttuurimatkailun tuotekehitystyöpajat.

Humak toteuttaa Etelä-Karjalassa ja laajemminkin Kaakkois-Suomessa Humakin valtakunnallista tehtävää. Humakilla on kampusten ulkopuolisia vastavia TKI-toimistoja myös Tampereella, Joensuussa ja Kemissä. Vahvistuvien maakuntien Suomessa näillä humakilaisilla verkostoilla saattaa olla jatkossa entistäkin suurempi merkitys.

Luovat aamukahvit kokoaa luovan alan osaajat ja asiakasyritykset saman pöydän ääreen.

TEKSTI: HEINI KÄHKÖNEN, ASIAANTUNTIJA

LUOTSIE?

– Monialaisen yhteistyön äärellä

Luovuus, pienyrittäjyys ja tuottajaosaaminen – tässä asioita, jotka hyödyntävät elinkeinoelämää monissa Suomen kolkissa. Luova ala edustaa talouden epävakaista aikoina suurta hyödyntämätöntä kasvupotentiaalia. Humak TKI-Etelä-Karjalan [Luotsie – uutta luova yrittäjyys Etelä-Karjalassa](#) -hanke tarjosi omalla alueellaan uusia mahdollisuuksia tällä saralla kokeillen edeten, uudenlaisiin toimintamalleihin luotsaten.

Hanke lähti liikkeelle siitä, että maakunnassamme on paljon osaamispotentiaalia, jonka yhteen saattamisella voisimme olla enemmän. Tähän ongelmaan ratkaisuja tuottamalla edistettiin uutta liiketoimintaa. Hankkeen keskeisiä teemoja ja kohderyhmiä olivat aineeton arvонуonti, itsensä työllistäjät, korkeakouluopiskelijat ja luova talous.

Hankkeessa tehtiin monenlaisia asioita, hyvin kokeileviakin. Päälinja kuitenkin pysyi samana: halusimme edistää kaikin tavoin tiedon kulkua, ihmisten yhteen saattamista ja toimialarajat ylittävää osaamista. Tätä toteutettiin mm. pienryhmätapaamisilla, aamukahvitilaisuuksilla asiakasyrityksille, yhteispalvelujen edistämiseksi ja myyntitapahtumalla.

Kysyntää kulttuurituottajaosaamiselle

Miten yrittäjyyteen keskittyvä hanke kytkeytyy Humakissa lymyvään osaamiseen? Luovan alan pienyrittäjyyden edistäminen on alue, jolla kulttuurintuottajien ammattitaidolle on huutava pula – se tuli tässäkin hankkeessa hyvin esille.

”Alkuun päästiin hyvin (yrittämisessä), mutta nyt on jääty kellumaan... Nyt tuntuu vähän puuttuvan tulevaisuuden tavoitteet ja haasteet. Olisi tarve kirkastaa sitä, mitä ryhdyn tekemään seuraavaksi.

Mihin laitan panoksia, mikä kannattaa? Lisää liikevaihtoa. Haasteena on se, että asiakkaat haluavat helppoutta ja avaimet käteen -toteutuksia.”

”Muiden myyminen on helpompaa kuin itsensä, pitäisi olla ”kehu kaveria” -rinki. Tarvitaan tuottajia myymään osaamista eteenpäin.”

”Pääasiana on ollut, että saa asiakkaille tuotteet ja siksi markkinointi sekä kehittäminen ovat jääneet enemmän sivuosaan.”

Ylläolevat ovat kaikki hankkeen tapaamisissa sanottuja pienyrittäjien lausahduksia. Moni luovalla alalla toimiva yrittäjä ja itsensä työllistäjä on loistava siinä mitä ammatikseen tekee: esimerkiksi taidetta, suunnittelua tai muotoilua. Jotta osaaminen jalostuu elinkeinoksi, pelkästään nämä taidot eivät riitä. Asiakas haluaa helppoja ratkaisuja, käteviä paketteja, selkeää hinnoittelua sekä mahdollisuuksia löytää palveluntarjoajat samasta kanavasta. Tämä tapahtuu erilaisten yhteisten myyntikanavien ja -tapahtumien kautta.

Aika on rahaa. Sekä yritys- että yksityisasiakkaat arvostavat sitä, että ammattilaisen tekemä työ säästää heidän aikaansa: esimerkiksi hyvin suunnitellut tilat tai ammattitaidolla järjestetty tilaisuus. Tässä on sauma, jossa toivottavasti kulttuurintuottajia jatkossa yhä paremmin hyödynnetään ja vastaavasti tuottajat itse osaavat tähän rakoon iskeä ja myydä omaa osaamistaan sitä kaipaaville.

Kulttuurin ja kaupallisen puolen tunteva tuottaja voi toimia loistavana tulkkina eri alojen välillä myös yritysmaailmassa, jossa raha liikkuu. Tämän hankkeen parissa olleet isommat asiakasyritykset olivat lähtökohtaisesti kiinnostuneita paikallisilta osaajilta tuotteiden ja palvelujen ostamisesta, mutta puutteita ilmeni luovan alan osaajien löytämisessä ja omien tarpeiden ymmärtämisessä – kuten siinä minne ammattisuunnittelijaa tai -muotoilijaa voidaan tarvita ja kuinka hän voisi auttaa säästämään aikaa ja rahaa.

Opiskelijänäkökulmaa yritysyhteistyöhön

Luotsie-hanke toimi itäraajalla kaukana Humakin kampuksista. Tässä hankkeessa opiskelijaosaamista saatiin yhteistyötoteuttajan Saimaan ammattikorkeakoulun kautta (esimerkiksi tradenomiopiskelijoiden tekemät selvitykset). Opiskelijayhteistyö koettiin puolin ja toisin antoisaksi: yrittäjäyhteistyöhön saatiin mukaan tuoretta näkökulmaa ja opiskelijat saivat jalansijaa työelämään.

Myös Humakin omien opiskelijoiden näkökulmasta TKI-toiminta tarjoaa parhaimmillaan mahdollisuudet moneen ja väyliä työelämään. TKI-keskuksia ja ainutlaatuista Humakin laajuutta maantieteellisesti on mahdollista hyödyntää yhä moninaisemmin – niin yhteisessä kehittämisessä kuin opiskelijoiden potentiaalın esille nostamisessa.

Luotsie – uutta luova yrittäjyys Etelä-Karjalassa -hanke toimi kahdessa osassa vuosina 1.10.2015–28.2.2017 aikana (osarahoittajina ensin Etelä-Karjalan liitto ja sitten Etelä-Suomen aluekehitysrahasto), osatoteuttajanaan Saimaan ammattikorkeakoulu.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LUOVAT AAMUKAHVIT

AAMUKAHVIT

Tilaisuuksilla tuomme
eri kokoisille yrityksille
helposti tarjolle
eteläkarjalaisten luovan
alan ammattilaisten
tarjontaa.

LUOT SIE?

Uutta luova yrittäjyys
Etelä-Karjalassa
(Humak TKI-Etelä-Karjala).

Lue lisää:
luotsie.blogspot.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

KOKEILEVA KEHITTÄMINEN – hankejargonin tuolle puolen

”Niukkenevat resurssit, yhteiskunnan ja ilmiöiden monimutkaistuminen sekä talouden ja julkisen sektorin uudistamisen tarve ovat kokeilukulttuurin keskeisiä ajureita. Tämän kaltaisten haasteiden ratkaiseminen vaatii yleensä nopeita toimia ja uudenlaista osaamista, jossa joudutaan yhteen sovittamaan eri tahojen intressejä ja toimintakulttuureja. Kokeilut voivat tarjota tähän uuden keinon löytää ratkaisuja nopeasti ja kustannustehokkaasti.”

Työ- ja elinkeinoministeriön raportti 67/2015 ”Kokeileva kehittäminen”

Kokeilukulttuurin edistäminen osana kehittämistoimintaa on Sipilän hallituksen yksi kärkihanke edistettäessä julkisten palvelujen uudistamista. Mutta mitä kokeileva kehittäminen käytännössä – pahimmillaan ja parhaimmillaan – tarkoittaa?

Humak TKI-Etelä-Karjalan päätöteutuksessa pyörinyt (2015–2017) *Luotsie – uutta luova yrittäjyys Etelä-Karjalassa* -hanke noudatti kokeilevan kehittämisen mallia. Raamit toiminnalle oli hankesuunnitelmassa muotoiltu, mutta sisältöjen lopulliset muodot tarkentuivat yhteistyössä osallistujien kanssa.

Tämän iteratiivisen eli vaiheittain kehittämisen prosessi tarkoittaa sitä, että kokeilujen hyvät ominaisuudet vahvistuvat ja toimimattomat karsiutuvat pois. Olen tämän hankkeen kautta oppinut paljon siitä, miten kokeilevin ottein tapahtuvaa kehittämistä kannattaa tehdä, varsinkin luovan alan ja yrittäjyyden näkökulmaan keskittyneessä hankkeessa.

Kokeileminen ja suunnitelmallisuus eivät ole toistensa vastakohtia

Kokeilevassa kehittämisessä pyritään idean välittömään ja nopeaan konkretisointiin. Hyväkään kehittämistoimi ei ole mitään, jos se ei toimi käytännössä. Kokeileva kehittäminen ei kuitenkaan ole vastakohta suunnitelmallisuudelle. Selvitykset, suunnitelmat, kartoitukset ja toiminnan järkevä rakentaminen kulkevat luontevasti kokeilujen rinnalla – tällöin kehittämistoiminta saa parhaiten siivet selkäänsä.

Saadaksemme kokeiluista hyödyllistä tietoa, kokeiluja on tallennettava aktiivisesti ja järjestelmällisesti (palautteet, muistiot, kyselyt). Kun mietitään millainen käytännön kokeilu (kuten yhteispalvelun pilotointi tai tuotteen testaus markkinoille) tehdään, on ensin oltava hyvin perillä ajankohtaisista markkinoista: kuka tarjoaa ja mitä ovat ne tulevaisuuden tuotteet ja palvelut, mihin kannattaa panoksia laittaa.

Jotta kokeilukulttuuriin nojaava hanke pysyy hallinnassa ja tavoitteet kaikilla osapuolilla selkeinä mielissä, oleellista on pitää korvat höröllä ja olla avoin kentältä tuleville ajankohtaisille signaaleille. Virheistä oppiminen on oleellista. Varsinaisesti epäonnistuneita kokeiluja ei ole olemassakaan, sillä epäonnistuminenkin on kokeilujen vaikutusten ja toimivuuden kannalta mahtava havainto.

Kaikille kaikkea on sama kuin ei kenellekään mitään

Alkuun hankkeessamme lähdettiin toimimaan tavoitteena pilottikokeilut, joissa on aina mukana paikallinen asiakas, yrittäjä ja opiskelija. Halusimme tähdätä vaikuttavuuteen kattavuuden ja monialaisuuden kautta. Lopulta todettiin, että tämä on hankala tapa toimia. Se mikä hyödyttää uransa alussa olevaa opiskelijaa, ei useinkaan hyödytä ammattitaitoista yrittäjää. Jos tavoitteena on vain saada paljon ihmisiä yhteen ilman sen kummempia syvempiä tavoitteita, ollaan kehittämistyössä pahasti hukassa. On oltava reilu kaikkia osapuolia kohtaan, ja sanottava ei, silloin kun sen aika on, ja laitettava stoppi, jos aletaan mennä yhteistyössä väärään suuntaan.

Ratkaisuna hankkeen loppuvaiheessa tehtiin selkeämpää erottelua opiskelija- ja yritys yhteistyölle. Emme halunneet edistää yhtään sitä mielikuvaa, että opiskelijoilla olisi kätevä teetättää ilmaiseksi töitä. Valmista osaamista ja ammattitaitoa vaativat tehtävät tilataan ammattilaisilta heille maksaen, ja jos halutaan tukea nuorten opiskelijoiden työelämävalmiuksia, toteutuu tämä eri reittiä.

Yritysmaailmassa on oltava aina valmis muutoksille

Oppilaitokset toimivat hyvin erilaisten aikataulujen ja toimintalogiikkojen sanelemana verrattuna yritysmaailmaan. Tämä tuli hankkeen aikana huomattua, kun osa aloitetuista toimista menikin toiseen suuntaan kuin alun perin ajateltiin. Tätä ei kannata ajatella huonona asiana, mutta hyvänä oppina siitä kuinka yritys yhteistyössä pitää olla hyvin avoin muutoksille ja valmiina tarttumaan uusiin aihioihin lennossa.

Hankkeen alussa meillä oli visiona toteuttaa ennen ja jälkeen -tilacase toimistotiloissa Lappeenrannassa. Tilan suunnittelutyön tekivät sisustusalan ammattilaiset ja suunnitelmissa oli mukana myös opiskelijoiden taidetta ja kädentaitoja. Tilacasen toteutustyö jäi

kuitenkin odottamaan hetkeksi kun mukana oleville yrityksille tuli liiketoiminnan kannalta merkittävämpiä asioita hoidettaviksi.

Yrittäjälle tärkeintä on aina ydinliiketoiminnan pyörittäminen ja tälle on annettava rauha. Nyt tilojen muutostyö on lähtenyt uudelleen käyntiin. Ensimmäiset versiot sisustussuunnitelmista ovat valmiit ja osia niistä on toimistoissa jo toteutettukin. Mikään toteutettu työ ei mene hukkaan, vaikka maaliin pääsy kestäisikin hiukan pidempään.

Ilmaisia lounaita ei ole

Luotsie-hankkeen alussa minulla itselläni ainakin oli kova into saada ihmisiä yhteen ja toimintoja alulle. Innostuneisuus on hyvä asia, mutta on myös tarkkaan mietittävä kuka hyötyy ja mitä. Mielestäni on äärimmäisen tärkeää (sanon tämän kokemuksesta), että luovan alan kehittämishankkeilla ei tallota omille varpaille.

Luovaa alaa edustavien tahojen tulisi kaikin keinoin edistää sitä ajattelua, että luovasta osaamisesta tulee maksaa. Kuten maksamme remonttimiehelle, sähköasentajalle ja kokille hänen käyttämästään työajasta, meidän tulee maksaa myös teatterintekijälle, kuvataiteilijalle ja sisustussuunnittelijalle kaikesta siitä ajasta, johon hän ammattitaitoaan käyttää.

Jos hanke tarjoaa työtä ilmaiseksi, pidemmällä tähtäimellä suurin häviöjä ovat luovat alat. Tekijälle saatetaan maksaakin kunnan korvaus, mutta jos loppukäyttäjät (kuten yritys) saa tuotteen tai palvelun ilmaiseksi esim. hankkeen tuella, jää pidemmän tähtäimen hyöty saavuttamatta. Tarkoituksiperät ovat puolin ja toisin hyvät – halutaan vaikkapa tuoda luovaa osaamista esille sinne, missä sitä ei ennen ole ollut. Mutta jos halutaan nostaa luovan alan arvostusta, tämä ei tapahdu, jos yhteistyön osapuolet eivät itse siihen panosta.

Luovalla alalla kokeiluja ei siis kannata tehdä hätiköiden tarjoten asiakkaalle ilmaista. Voi olla, että asiakkaita ei saada yhtä paljon mukaan kuin ilmaisia kokeiluja tarjoamalla, mutta ne jotka lopulta lähtevät, ovat mukana tosissaan. Myös kieltäytymiset antavat arvokasta tietoa, kun samalla selvitetään syyt tälle. Ehkä ajoitus ei ollut oikea tai lähestymistapa väärä? Voisivatko kaupat syntyä kuitenkin myöhemmin, ja mitä tukitoimia tähän tarvitaan?

Mitä tästä kaikesta opimme?

On olennaista muistaa, että hankkeen ei ole ikinä tarkoituskaan tehdä mitään valmiiksi tai olla itsessään pysyvä tapa toimia. Hankkeet aloittavat jotain, luovat alustoja, muodostavat sysäyksiä ja saattavat ihmisiä yhteen. Hanke ei tee kenenkään myyntityötä toisen puolesta, hanke ei luo valmiiksi pureskeltuja ratkaisuja eikä hanke ratkaise kaikkia ongelmia kerralla. Hanke mahdollistaa, aloittaa ja edistää. Loppu on toimijoiden omissa käsissä.

Kokeilut tarjoavat mahtavan mahdollisuuden käytännönläheisen tiedon keräämiseen – varsinkin sellaiseen, jossa yksityisellä sektorilla ei ole resursseja lähteä riskejä ottamaan. Tässä mielessä kokeillen etenevät hankkeet voivat parhaimmillaan olla kultaakin kalliimpi lisäarvon tekijä yrittäjille ja väylä, joka kannattaa hyödyntää!

Jos itsellä puuttuu rohkeus alkaa yksin kokeilla täysin uudenlaista tuotetta markkinoilla, voi julkisin rahoitustoteutettu TKI-hanke olla oiva väylä löytää uusia kanavia riskinottoon ja yhteistyökumppaneiden löytymiseen matalalla kynnyksellä. Sitä vartenhan yrityskehittämishankkeet ovat – auttamassa ja tuke-
massa yrittäjiä. Uskon, että kokeileva kehittäminen on ala, joka tulee yhä enemmän kasvamaan tulevaisuudessa tällä sektorilla.

Creve järjestää SparkUpilla StartingUp Case-tapahtumia, joissa luovien alojen yrittäjät antavat vinkkejä yritystoimintaa käynnistävälle. Kuvassa haastattelijana Leena Janhila sekä Vuola Recording / V.R. Studion Jussi Vuola.

TEKSTI: LEENA JANHILA, ASIAANTUNTIJA

LUOVIEN ALOJEN HAUTOMOTOIMINTA RAKENTAA KESTÄVÄÄ MENESTYSTÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu käynnisti vuonna 2009 Turussa luovien alojen yrittäjyyttä edistävän hautomotoiminnan. Perustettu Creve – Creative Venture – saavutti nopeasti valtakunnallisen tunnettuuden vahvana ja verkostoituneena luovien alojen yrittäjyyttä palvelevana kokonaisuutena ja tätä Creve on edelleen tänäkin päivänä. Vakiintunutta hautomotoimintaa on kuitenkin jouduttu tarkastelemaan vuosien aikana kriittisesti asiakastarpeiden ja palvelutarjonnan laajan muutoksen keskellä.

Yrittäjän maailma muuttui jo

Creven toiminnan käynnistyessä seitsemän vuotta sitten hautomolla oli omat toimitilat, joista yrittäjä sai edullisesti vuokrata toimiston ja pääsi näin fyysisestikin osaksi yhteisöä. Tultuaan hyväksytyksi mukaan hautomoon, yritykselle myönnettiin myös

ELY-keskuksen hautomotukea liiketoiminnan käynnistämiseen: muun muassa palkkoihin, kehittelyyn, tilavuokriin ja asiantuntijakuluihin. Yritykset saivat hautomoyhteisössä koulutusta, verkostoitumista ja henkilökohtaista neuvontaa.

Rahoitusmuotona hautomotuki ja luovien alojen hautomo tiloja tarjoavana palveluna päättyi vuoden 2014 loppuun. Startup-pöhinä oli täyttänyt ilman ja eri suunnista nousi kiihdyttämöjä, jopa hautomo-termi koettiin paikallaan lepääväksi, laiskaksi. Kaivattiin uutta virtaa, dynaamisuutta, isompia kasvutavoitteita, työllistämistä, nopeampaa kansainvälistymistä ja startupeista kaavailtiin veturia Suomen taloudelle. Kiihdyttämöjä syntyi niin julkiselle kuin yksityiselle sektorille, eri aloille, eri kohde-ryhmille. Muutaman kuukauden kiihdytysohjelmien kautta lähdettiin tavoittelemaan nopeaa kansainvälistä kasvua. Startup-kiihdyttämöistä syntyi myös

LOGOMO

Logomo Byrå on yksi kolmesta tilaverkoston kohteesta *Coworking Travel Passissa*. Passiin kuuluu yhteisten tilojen ja työpisteiden lisäksi pääsy yhteisön tapahtumiin ja palveluihin.

yrittäjille joukkoistettuja tuotekehitys- ja innovaatioyksiköitä ja kiihdyttämöistä tuli osa yritysten imagonrakennusta.

Kenttä ja palvelutarjonta olivat muuttuneet. Aloittavien yritysten määrä nousi startup-huuman myötä ja uudet yrittäjät lähtivät tavoittelemaan nopeaa maailmanvalloitusta median esille nostamien esimerkkien myötä. Kokeileva pioneerivaihe suomalaisessa luovien alojen yrittäjyydessä oli ohi, nyt tavoiteltiin suurempaa. Yhteisöllisyys, vertaistuki, yhteiset aamukahvit, afterworkit ja verkostoitumistapahtumat eivät enää vetäneet. Tunkua oli bisnesenkelitapamiisiin, kansainvälisten sparraajien vastaanotoille, rahoittajakontakteille, pitchaus- ja myyntivalmenuksiin. Tuloksia haluttiin nopeasti. Oltiin valmiita ottamaan kaivattua riskiä.

Aloittavan yrittäjän tarve on konkreettinen

Jokin tässä uudessa startup flowssa ei kuitenkaan istunut kokemukseemme aloittavien luovien alojen

yrittäjien tarpeesta. Crevessä emme halunneet ajatella pelkästään isommin, halusimme ajatella kestävämmiin. Uuden liiketoiminnan käynnistäminen on aina oppimisprosessi. Se on hyppy tuntemattomaan, uusille markkinoille, uuden tuotteen ja ihmisten kanssa, uudessa ajassa ja tilanteessa. Uuteen liittyä epävarmuus ja yrittäjä tarvitsee pitkäjänteistä tukea epävarmuuden yli, kasvamista yrittäjäksi. Liiketoiminnan perustamisessa tarvelähtöisyys, markkinan tunteminen, kyky nähdä intohimon rinnalla objektiivisesti ja realistisesti asioita bisneksen kannalta edellyttävät alkuvaiheessa paljon työtä. Tiimin kokoaminen, parhaiden, toisiaan täydentävien, mutta samanaikaisesti toisiaan haastavien ihmisten löytäminen, yhteen hitsaaminen ja yhteisen tekemisen tavan alkuun saaminen vaatii työtä. Aloittavalla yrittäjällä ei välttämättä ole osaamista liiketoiminnasta, rahoituksesta ja myynnistä tai kokemusta laskuttamisesta, markkinoinnista ja itsensä johtamisesta.

Tätä alkuvaihetta ei voi ohittaa. Kiihdyttää voi vasta, kun on kiihdytettävää, kun on konsepti, markkina ja näyttöä kysynnästä. Harva, jos kukaan, onnistuu

ensimmäisellä ideallaan saavuttamaan kannattavaa bisnestä. Tarvitaan kokeiluja, epäonnistumisia, oppimista. Tarvitaan alkuvaihetta ja alkuvaiheen virheitä oppiakseen. Ei riitä, että haluaa olla menestynyt yrittäjä, täytyy olla halua tehdä töitä, jotta voi joskus olla menestynyt yrittäjä.

Pitkäjänteiselle, jatkuvan tuen hautomovaiheelle on siis olemassa tarve, mutta tähän vaiheeseen harva enää vastaa. Hautomon tarkoituksena on varmistaa liiketoiminnalle kestävä pohja. Sellainen perusta, että yritys on olemassa vielä kolmen ensimmäisen vuoden jälkeenkin. Kestävän menestyksen rakentamiseksi tulee oppia kärsivällisyyttä, kykyä nähdä pidemmälle ja tavoitella tuloksia vaihe vaiheelta. Tulee oppia luopumista ja suunnan vaihtamista. Tulee oppia oppimaan uutta ja oppia poisoppimaan vanhasta nopeammin.

Uudet ratkaisut tiloihin ja rahoitukseen

Creven hautomotoiminnan uusi suunta muodostettiin yrittäjien tarpeiden ja kansainvälisesti tunnistettujen tulevien muutosten mukaan. Vuonna 2015 Turussa toimi jo useampi yhteisöllinen toimitilapalvelu, mikä tarkoitti, että omista hautomotiloista voitiin luopua. Hautomoyrityksiltä saatu viesti viittasi vahvasti muuttuviin tila- ja palvelutarpeisiin sekä liikkuvuuteen etenkin Turun ja Helsingin välillä. Yritysten tilatarpeisiin vastattiin muodostamalla tilaverkostopassi yhteisöllisistä tiloista. Turussa Logomon ja Kupittaalla sijaitsevan toimistomaailma Werstaan jäsenyyksien lisäksi kokonaisuuteen liitettiin mukaan myös Helsingin Kaisaniemessä toimiva HUB13. Tilaverkoston yhteinen palvelu sai nimen *Coworking Travel Pass* ja passilla yritys voi käyttää kaikkia kolmea kohdetta palveluineen. Palvelu tehtiin myös mahdollisimman helpoksi asiakkaille, joten passin voi ostaa suoraan Humakin verkkokaupasta – ensimmäisenä toimistotilojen verkkokaupatuotteena Suomessa. Passi on hyvä esimerkki uudentyyppisestä toimintatavasta, jossa yhdistellään

TheCoolHunter.net -blogista, Slushista ja TV:stä tuttu kanadalainen asiakaskokemuksen, luovuuden ja motivaation asiantuntija Tuija Seipell auttaa Creven yrityksiä rakentamaan kansainvälistä liiketoimintaa yrityskohtaisissa sparrauksissa. Kuvassa Tuija Seipell Creven 7-vuotissyntäreillä Bisnestä luovuudella – leikkiä tulella? -seminaarissa joulukuussa 2016.

jo olemassa olevia palveluja yritysten hyödyksi parhaalla mahdollisella tavalla, ketterästi ja kokeillen.

Hautomotuen lakkaaminen vuoden 2014 lopussa ei ollut meille toimintaa kaatava seikka. Creven kanalta se tarkoitti uusien ratkaisujen löytämistä asiakkaiden tarpeisiin. Tekesin Tempo-rahoitus ja Innovaatioseteli sekä Finnveran alkutakaus sekä yhä useammin enkelirahoitus auttavat hyvin alkuvaiheen yritysten rahoitustarpeissa. Olennaisempaa on kuitenkin mahdollisimman varhainen myynnin käynnistäminen. Asiakkaalta tuleva rahoitus eli myynti ja kannattavuus on meillä ykkösasia, joka on noussut myös yrityksissämme keskiöön pitkän alkuvaiheen tuotekehityksen sijaan. Kehittämistä tehdään vahvemmin yhdessä asiakkaan kanssa.

Uusi suunta jatkuvasta oppimisesta ja yrityskohtaisista advisoreista

Creven hautomopalvelun osalta haluttiin keskittyä vahvemmin tukemaan yrityskohtaisesti liiketoiminnan käynnistymistä. Yhteisten koulutusten sijaan painopiste siirrettiin yrityskohtaiseen sparraukseen ja yrittäjille henkilökohtaisten advisoreiden ja mentoreiden löytämiseen. Liiketoiminnan kannalta olennaisinta oli löytää saman alan advisorit, jotka itse olivat rakentaneet viimeisten vuosien aikana kansainvälisen bisneksen. Yrittäjälle tarpeelliseksi nähtiin henkilökohtaisen mentorin haku tueksi yrittäjänä kasvamiseen. Koulutuksen rooli osaamisen lisäämisessä on kuitenkin edelleen tärkeä. Koulutustarpeisiin vastataan Humakin oman sekä koulutuskumppaneiden yrittäjyyskoulutuksen kautta. Näin voidaan myös ohjata yrittäjä omiin tarpeisiinsa vastaaviin koulutuksiin.

Ulkopuolisten osaajien rinnalla Creven rooli selkeytyi ja vahvistui tekemisen raamittamiseksi ja motivoinniksi: tehtävänä on olla apuna tavoitteiden asettamisessa ja varmistaa jatkuvalla henkilökohtaisella tuella, että tavoitteisiin päästään. Oppimisen nopeus, jatkuva henkilökohtainen tuki, mentorit vastaa-

van bisneksen rakentaneista yrittäjistä ja rahoittajakontaktit sekä yksityisiin että julkisiin rahoittajiin ovat Creven toiminnan keskiössä ja samalla edelläkävijyytemme perustana tänä päivänä. Asiakastytyväisyys on poikkeuksetta korkea.

Alkuvaiheen osaamisen lisäämiseen ja oppimisen nopeuttamiseen perustuvalla hautomotoiminnalla on edelleen paikkansa. Menestyvien yritysten taustalta löytyykin osaajat, joilla oppimisen nopeus poikkeaa muista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että epäonnistumisista nousee nopeammin, virheistä opitaan, hypätään rohkeasti tuntemattomaan, sukelletaan jo varhain asiakkaan maailmaan, jotta oppimista tapahtuisi mahdollisimman paljon. Oppimisen suhteen Crevellä on tukeva perusta Humakissa, jossa nimenomaan ihmisestä lähtevä muutos, oppiminen ja toiminta ovat lähtökohtana. Osaaminen oppimiseen on vahvinta juuri täällä.

Creven yritysten oppimista pidetään yllä mm. tarjoamalla heidän osaamistaan työpajavalmennuksina eri alojen yrityksille. Opettaminen on erinomainen tapa myös oppia itse lisää. Joukkoistaminen ja sosiaalinen media tarjoavat hyviä kanavia myös uudenlaiseen vertaistukeen, osaamisen jakamiseen ja vaihtoon. Tällaisten kansainvälisten osaamisverkostojen rakentaminen on meillä käynnissä. Crevellä on erinomainen positio koulutuksen, yrityselämän ja sekä julkisten että yksityisten kehittämisen ja rahoituspalvelujen keskellä. Humak verkostoammattikorkeakouluna tarjoaa mahdollisuuden palvella luovien alojen yrittäjyyttä Creven kautta myös valtakunnallisesti.

Tarinoita ja ajatuksia luovien alojen yrittäjyydestä Creven yrittäjien ja asiantuntijoidemme kertomina katsottavissa osoitteesta: www.creve.fi/videot

Videot on käytettävissä myös opetusmateriaaliksi yrittäjyysopintoihin, kursseille ja alustuksiksi työpajoihin.

Kumppanuudella kehittämistä

Baanan kautta on työllistynyt jo yli kolmekymmentä ihmistä syksyn aikana. Eniten asiakkaitamme työllistyy siivous-, rakennusapu-, asennus-, muutto- ja kaupan alalle.

TEKSTI: ANNA PIKALA, LEHTORI, PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

BAANA RAKENTAA MAAHANMUUTTAJILLE KONKREETTISIA VÄYLIÄ TYÖELÄMÄÄN JA YRITTÄJYYTEEN

– ja tarjoaa samalla Humakin opiskelijoille tarpeellista tietotaitoa tulevaa työelämää varten

Viime aikojen uutisotsikot kertovat, kuinka ”Väärät käsitykset haittaavat maahanmuuttajien työllistymistä” ja kuinka ”Maahanmuuttajat halutaan yrittäjiksi” ja miten ”Maahanmuuttajat ovat suomalaisille työmarkkinoille mahdollisuus, eivät uhka”.

Humanistisen ammattikorkeakoulun syyskuussa 2016 käynnistämä kolmevuotinen ESR-hanke Baana vastaa näihin ajankohtaisiin tarpeisiin. Baana neuvoo ja kouluttaa maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita työnhakuun ja yrittäjyyteen sekä rakentaa yhdessä yritysten kanssa perehdytyspaketteja. Perehdytyspakettien avulla madalletaan ennakkoluuloja palkata maahanmuuttajataustainen työnhakija

ja helpotetaan monikulttuurista kohtaamista. Tarve palveluille on ollut suuri – ensimmäisen kolmen kuukauden aikana hankkeen Baana-neuvontapisteessä on käynyt jo yli 200 asiakasta ja useat yritykset ovat olleet kiinnostuneita yhteistyöstä.

Mun mielestä Baana on paljon enemmän kuin kuningasidea tai hyvä juttu, pikemminkin puuttuva palanen jotta työllistyminen on mahdollista. Baana-hanke on Varsinais-Suomessa parasta mitä maahanmuuttajien työllistymisessä voi tapahtua.”

–saamamme palaute Baana-hankkeesta

Humak ei tee Baanaa yksin, vaan yhteistyössä laajan verkoston kanssa, kuten Humakissa aina toimitaan. Baanaa ovat mukana tekemässä henkilöstövuokrausyritys Citywork Turku Oy ja Turun kaupunki sekä paljon yhteistyökumppaneita. Monialaisella yhteistyöllä rakennamme aivan uudenlaisen mallin maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi sekä mahdollistamme hyvien käytäntöjen leviämisen alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Hyvät käytännöt siirtyvät kentälle myös hankkeessa mukana olevien opiskelijoiden myötä. Opiskelijat pääsevät Baana-hankkeessa tekemään esimerkiksi markkinointia, neuvontaa, koulutuksia ja hankehallintoa - ja näin kerryttämään tarpeellista tietotaitoa niin projektinhallinnan kiemuroista, monikulttuurisuudesta, kotoutumisesta kuin työllisyyspolitiikastakin tulevaa työelämää varten.

Baana-hankkeessa luomme uutta tietoa, osaamista ja asiantuntemusta kentälle. Jotta pysyt Baanalla mukana, [tykkää meistä Facebookissa](#) – Baanalla on jo lähes seitsemänsataa tykkääjää.

Baana järjestää korttikoulutuksia työhön pääsyn helpottamiseksi. Tässä on meneillään Hygieniapassikoulutus.

YHTEISTYÖSSÄ ON ASIANTUNTIJUUTTA

Suomen kielessä ja kulttuurissa on monta sanontaa ja sanaa, jotka kertovat siitä, että kukaan ei pärjää yksin. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteistyössä on voimaa ja monitilatoimisto. Asiantuntijuutta ei ole olemassa yksikössä vaan asiantuntijuus syntyy tiedon jakamisella ja muokkaamalla sitä yhdessä toisten kanssa.

Humak on mukana Oikeustulkkausten erikoistumiskoulutuksen kehittämisen, O-ERKO -hankkeessa. Hankkeesta vastaa Tampereen yliopisto ja konsortioon kuuluvat sen lisäksi Helsingin yliopisto, Turun yliopisto, Vaasan yliopisto, Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulun tulee tehdä yhteistyötä sekä työelämän että korkeakoulujen kanssa. Mikäpä siis olisikaan hedelmällisempää kuin kuunnella heitä, jotka toimivat jokapäiväisessä arjen työssä, jotka tietävät kompastuskivet, kehityskohteet ja tunnistavat alalla tarvittavan osaamisen. Yksi tietää yhden, toinen toisen. Oppilaitosten tehtävänä on syiden ja seurausten kartoittaminen, tutkimuksen tekeminen, mallien rakentaminen, tarpeiden nostaminen yleiselle tasolle, kaiken punominen yhteen ja lopulta tiedon jakaminen sitä tarvitseville.

Oikeustulkkauslalle kehitetään työelämälähtöistä erikoistumiskoulutusta

O-ERKO-hankkeen rahoittajana on Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kestävä kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelma. Hankehakemuksen hyväksymis-

päätöksen perusteluissa todetaan, että hankkeessa kehitetään oikeustulkkauslalle työelämälähtöinen erikoistumiskoulutus, jossa korkeakoulututkinnon suorittaneet käännös- ja tulkkausalan ammattilaiset voivat pätevöityä oikeustulkkaukseen. Hankkeella edistetään sellaisia korkeakoulukonsortion ja työelämän toimijoiden yhteistyön muotoja, jotka mahdollistavat erikoistumiskoulutuksen työelämälähtöisen ja kustannustehokkaan suunnittelun ja toteutuksen.

Arjen ammattilaisten ja kouluttajien vuoropuhelu

Koulutuksella on toisinaan liiankin korkealentoisia visioita tai toisaalta vanhanaikaisia ehkä toimimattomia kuvitelmia ja arjesta irti olevia toimintamalleja. Ammattilaiset puolestaan ovat ajassa kiinni. Heillä on tieto todellisuudesta ja nykyelämän tarpeista. Jotta emme eläisi kahta todellisuutta, koulutus ja todellisuus pitää yhdistää kohtaamaan ja käymään vuoropuhelua. Ammattilaiset tarvitsevat ratkaisuja ja uusia malleja työkaluiksi. Oppilaitosten tehtävänä on tiedostaa tarve. Korkeakoulujen tulee tutkia, edelleen mallintaa teoriaa ja tietoperustaa ja lopulta yleistää tuloksia ammattilaisten käyttöön. Niiden myötä kommunikaatiotilanteessa yksilön asiaa saadaan edistettyä ja luotua toimiva viestintä. Oikeustulkkauksessa se tarkoittaa erittäin laadukkaan tulkkausten toteutumista.

Keskustelu on käynnissä

Kun siis lasketaan yhteen yksi plus yksi ja ollaan tietoisia kentällä olevasta ammattitaidosta, kannattaa pysähtyä kuuntelemaan. Humak järjesti O-ERKON

puitteissa oikeustulkkauksen keskustelutilaisuuden, johon kutsuttiin asiantuntijoita: sekä asiakasryhmien edustajia että tulkkauspalvelujen tuottajia ja tulkkeja. Tilaisuuden tavoitteena oli ideoiden ja ajatusten kerääminen tulevan koulutuksen opetussuunnitelmaa varten. Osallistujat keskustelivat paneutuneesti pienryhmissä. He esittivät selkeitä toiveita siitä, miten korkeakoulusta perustutkintoon valmistuneen tulkin tulee kouluttautua saavuttaakseen laadukkaan tulkkaustaidon oikeustulkkausta ajatellen. Koulutus sai vinkkejä ja arvokasta tietoa. Samalla osallistujille pystyttiin tiedottamaan koulutuksen suunnitteluvaiheesta ja opetushallituksen ylläpitämästä oikeustulkkierekisteristä. Näin saavutettiin tietojen vaihtaminen ja lopulta kaikenpuolinen asiantuntijuuden lisääminen.

Humakin yhtenä vahvuusalana on tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus. Kommunikaatiotilanteessa tulkilta vaaditaan monia taitoja, esimerkiksi oikeustulkkaukseen liittyviä erityistaitoja. Erikoistumiskoulutukset ovat korkeakoulututkinnon jälkeen suoritettavaksi tarkoitettuja, jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä koulutuksia. Olemme tekemässä ilolla yhdessä työelämän asiantuntijoiden, tekijöiden ja kokijoiden kanssa oikeustulkkauksen erikoistumiskoulutusta.

Humak on mukana O-ERKO-hankkeessa, jossa selvitetään, millainen erikoistumiskoulutus soveltuisi ammattitaitoisten oikeustulkki kouluttamiseen. Aiheesta kiinnostuneita tulkkausalan toimijoita oli kutsuttu keskustelemaan koulutuksen tarpeesta ja ideoimaan sen sisältöjä. Tilaisuus pidettiin 30.11.2016 Humakin Helsingin TKI-keskuksessa Valkeassa talossa.

a' Shioji, Creative Commons

TEKSTI: JAANA KARJALAINEN, ASIANTUNTIJA | REGINA PESONEN, SUUNNITTELIJA

LAPIN NUORTEN MOP

– monialaisten ohjaus - ja palveluverkoston koordinoitihanke

Jatkamme työtä saman nuorten nivel- ja siirtymävaiheen tematiikan puitteissa, johon aiemmin toteutettu hanke lappilaisten 9. luokkalaisten ohjausta koskevassa esiselvityksessä jäi.

Nykyisen hankkeen kohderyhmänä ovat kuntien lakisääteiset nuorten monialaiset ohjaus- ja palveluverkostot ja alle 30-vuotiaat nivel- ja siirtymävaiheissa olevat nuoret.

Hankkeessa toimitaan sekä maakunnan tasolla että pilottikunnissa, joita ovat Muonio, Savukoski, Enontekiö ja Ylitornio.

Maakunnan tasolla järjestetään yhteiset seminaari-päivät nuorten monialaisten ohjaus- ja palveluverkoston tarpeita silmällä pitäen. Pilottikunnissa

suunnataan toimenpiteitä suoraan nuorille lähtökohtana kuntien omat profilit.

Hankkeen rahoittajia ovat Euroopan sosiaalirahasto/Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus sekä Enontekiön, Muonion, Savukosken ja Ylitornion kunnat sekä Humak.

Ohjausta ja oivalluksia lappilaisille nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville

Kuntien monialaiselle palveluverkostoille on tarjolla koulutusta sekä kuntien yhteyshenkilöille vertaisfoorumeita kuntien työkokousten merkeissä. Niissä kuntien yhteyshenkilöt avaavat omia käytäntöitään ja saavat tietoa ja kokemusta toisista kunnista. Keskustellaan, opitaan toisilta ja verkostoidutaan.

Tapaamisia on ollut sekä fyysisiä että verkkovälitteisiä, pitkien etäisyyksien Lappiin verkkotapaamiset soveltuvatkin erityisen hyvin.

Hankekunnissa nuorille on järjestetty muun muassa teemallisia messuja. Aiheita ovat olleet opiskelu, työelämä, arjenhallinta ja hyvinvointi. Näytteilleasettajia on ollut esimerkiksi ammattiliitoista, vakuutusyhtiöistä, Lapin ammattikorkeakoulusta, Humakista, oppisopimustoimistosta ja yhteistyöhankkeista.

Lisäksi nuorisotiloilla on pidetty teemallisia iltoja liittyen nivel- ja siirtymävaiheisiin. Teemallisiin nuorisoihtoihin on osallistunut tarpeen mukaan myös eri alojen ammattilaisia kuten terveydenhoitajia.

Nuorten pitää muuttaa vieraalle paikkakunnalle jo toiselle asteelle siirtyessään

Koska Lapissa toisen asteen koulutus on keskittynyt kaupunkiin, koituu nuorille erityisiä ongelmia, kun heidän jo peruskoulusta päästyään täytyy muuttaa vieraalle paikkakunnalle ammattiopintoihin.

Pilottikunnissa onkin koettu tärkeäksi vahvistaa erityisesti tämän nivelvaiheen onnistumista. MOP-hanke osallistuu uudenlaisten yhteistyömuotojen kehittämiseen ohjaajille ja oppilaitoksille.

Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi ammatillisten opinto-ohjaajien ja asuntolaohjaajien osallistamista pilottikuntien tapahtumiin, jotka on suunnattu 9-luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen. Näissä nuoret ja vanhemmat saavat tietoa jo ennakkoon koulutuspaikkakunnan arjen sujumisen kannalta tärkeistä asioista esimerkiksi asuntolassa asumisesta ja vapaa-aikatoiminnoista uudella opiskelupaikkakunnalla. Myös uusia palveluista tiedottamisen malleja on kokeiltu hankkeessa Lapin alueella esim. virtuaalista TE-palveluiden esittelyä koululaisryhmille ja AVO-psykologipalveluista tiedottamista.

Hankeyhteistyötä pienissä kunnissa

Hankeyhteistyö on osoittautunut oleellisen tärkeäksi kun nuorten palveluita kehitetään pienissä kunnissa. Niissä on vähän nuoria, ikäluokat ovat pieniä ja usean hankkeen kohderyhmänä voivat olla samat nuoret.

Toki näkökulmat ja painotukset vaihtelevat hankkeittain, sillä toimintoja on kehitetty tiiviissä yhteistyössä pilottikuntien ja yhteistyöhankkeiden kanssa.

Hankeyhteistyökumppaneitamme ovat mm. Ehyt ry:n, Lapin yliopiston Emok- ja Sujuva -hankkeet, Miehinen juttu -hanke (Länsi-Pohjan keskussairaan kuntayhtymä), Järjestökeskus Majakan Hyvinvointia Meri-Lapissa -hanke, Lapin TNO tieto- ja neuvontapalveluhanke ja EKKU –ennakointitietohanke (lappilaiset koulutus kuntayhtymät ja korkeakoulut) ja Rovaniemen Ohjaamo sekä hankekunnissa toimivat paikalliset hankkeet.

Tiiviin ja konkreettisen hankeyhteistyön kautta saadaan voimavarat todella laajaan käyttöön, vältetään päällekkäistoiminnoilta sekä löydetään uusia koulutusintotoja ja näkökulmia lappilaisten nuorten elämään ja hyvinvointiin.

Humakin ja Novian yhteisöpedagogit toteuttivat lukiolaisille työpajoja Ditt val, Sinun valintasi -hankkeessa.

TEKSTI: SATU RIIKONEN, LEHTORI

DITT VAL – SINUN VALINTASI

– Hankeyhteistyötä yli kielirajojen

Luokassa käy kuhina, kun turkulaiset yhteisöpedagogiopiskelijat työskentelevät yhdessä innostuneesti. Kuhinasta erottuu huudahduksia kuten ”bra ide, det ska vi göra” ja heti perään ”minä voin hoitaa aloituksen”.

Tämä ei olekaan mikä tahansa opiskeluhetki Humanistisessa ammattikorkeakoulussa, sillä opiskelijat työskentelevät kaksikielisesti eli sekä suomeksi että ruotsiksi. Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) ja Novia Yrkehögskolanin opiskelijat ja henkilökunta ovat jo pitkään yhdistäneet voimavaransa työskennellen tiiviisti yhdessä kahta kotimaista kieltä käyttäen.

Yhteisöllisyyttä ja kestävästä kehitystä suomeksi ja ruotsiksi

Tällä kertaa menossa on Svenska Kulturfondenin rahoittama kaksivuotinen hanke Ditt val, Sinun valintasi, joka päättyy keväällä 2017.

Hankkeessa yhteisöpedagogiopiskelijat sekä Novias-ta että Humakista ovat suunnitelleet ja vetäneet lukiolaisille sarjan kaksikielisiä työpajoja. Lukiolaiset ovat suunnitelleet projekteja lähiseudun yrityksiin tarpeisiin. Projektien yhteinen teema on ollut kestävä kehitys, ja niiden ideoinnissa ja suunnittelussa on käytetty runsaasti yhteisöllisiä ja toiminnallisia menetelmiä.

Työpajojen tarkoitus on ollut kannustaa lukiolaisia yhteisölliseen työskentelyyn ja rohkaista toisen koti-

maisena kielen käyttöön sekä tarjota turvallinen ympäristö ideointiin ja oman osaamisen hyödyntämiseen. Yhteistyön lisääminen yli kielirajojen on hankkeen kulmakivi. Yhteistyöstä ovat päässeet nauttimaan ja ovat oppineet hankkeen kohderyhmän lukiolaisten lisäksi toteuttajat eli Humakin ja Novian kunta ja opiskelijat.

Hankkeen toteuttajina on ollut molemmista korkeakouluista yhteensä parikymmentä korkeakouluopiskelijaa ja kuusi lehtoria sekä muita yhteistyökumppaneita esimerkiksi Valoniasta. Opiskelijat ovat työskennelleet hankkeen aikana noin kahdeksan hengen ryhmissä, joissa neljä on ollut Humakista ja neljä Novian. Yhteistyö korkeakoulujen välillä on ollut tiivistä ja antoisaa - sen eteen on tehty paljon töitä.

Olen ollut Humakin edustajana hankkeessa alusta saakka ja huomaan, että yhteistyön onnistuminen on perustunut muutamaan yksinkertaiseen, mutta ei välttämättä itsestään selviin seikkoihin eli kasvokaistapaamisiin ja ryhmäytämisen merkityksen tiedostamiseen.

Hankehenkilöstö on tavannut säännöllisesti ja välillä tiuhaankin tahtiin. Kynnys kysyä pientä tai suurta asiaa hankekumppanilta on ollut matala, olkoon kielikumpi vaan, ruotsi tai suomi. Hankkeen aikana on vaihdettu kymmeniä sähköposteja ja soitettu monia puheluita, mutta face to face -tapaamisiin on satsattu eniten.

Toisten korkeakoulujen työtavoista on opittu paljon ja hankekumppanin luokka- ja neuvottelutilatkin tuntuvat jo tutuilta. Kasvokkain käydyt keskustelut ovat mahdollistaneet sen, että olemme tutustuneet toisiimme ja meistä on muodostunut oikea työtiimi. On hieno tunne, että on läheisiä työkavereita myös toisessa organisaatiossa. Aito yhteistyö, joka jatkuu hankkeen loputtua, on hanketyön parasta antia.

Toinen yhteistyötä edistänyt seikka on tietoinen ryhmäytämisen. Suomenkielisen Humakin ja ruotsinkielisen Novian opiskelijat ovat työskennelleet yhteisenä ryhmänä. Opiskelijat olivat ryhmäytymisen aluksi hieman jännittyneitä ja pidättyneitä, sillä uuden ryhmän lisäksi haasteena oli työskennellä toista kieltä puhuvien kanssa.

Suomenruotsalainen kulttuuri on monelle suomenkieliselle opiskelijalle yllättävän vieras. Panostimme tutustumiseen käyttämällä erilaisia ryhmäytymismenetelmiä, joita opiskelijat käyttivät sitten itsekin lukiolaisten työpajoissa ja keksivät vielä ison joukon lisää. Työskentely pääsi hyvin vauhtiin, kun tutustumiseen oli käytetty aikaa. Myös vieraan kielen käyttö ja kuuntelu alkoi tuntua luontevalta työskentelyn edetessä. Jokaisella oli lupa käyttää sitä kieltä, mikä tuntui sillä hetkellä sopivalta. Yhteistyön punaisena lankana on koko hankkeen aikana ollut se, että turvallinen ja tuttu porukka rohkaisee kielirajojen ylittämistä.

TEKSTI: EEVA PEKANHEIMO, LEHTORI, PROJEKTITYÖNTEKIJÄ

TOIMEEN!

- Toiminnalliset menetelmät avuksi aineenopettajan arkeen

”Osa lapsista ei pääse enää kyykkyyin eikä pysty istumaan selkä suorassa – tutkimus piirtää karun kuvan koululaisista”. Näin uutisoi Helsingin Sanomat 15.12.2016 kansallisen Liitu-tutkimuksen huolestuttavista tuloksista.

Suomen hallituksen tavoitteena on saada jokainen peruskouluikäinen liikkumaan tunnin päivässä. Liitu-tutkimuksen mukaan vain noin kolmasosa 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista liikkuu reippaasti vähintään tuon yhden tunnin. Loput eivät valitettavasti tavoitteeseen pääse.

Yläkoulun oppilaat liikkeelle!

Humakin koordinoima ja OKM:n rahoittama kolmevuotinen ToiMeen!-hanke pyrkii kehittämään yläkoulujen koulupäivää fyysisesti aktiivisemmak-

si ja saamaan oppilaat liikkeelle. Menetelmänä on toiminnallisuuden lisääminen opetukseen. ToiMeen!-hanke tekee tiivistä yhteistyötä Liikkuva koulu -ohjelman kanssa. Liikkuva koulu -ohjelma on yksi hallitusohjelman osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeista.

Hallitusohjelman tavoitteena on, että jokainen peruskouluikäinen liikkuu tunnin päivässä. Liikkuva koulu -ohjelmassa asioita ajatellaan uusilla tavoilla: pyritään vähentämään istumista, tuetaan oppimista toiminnallisilla menetelmillä, liikutaan välitunneilla ja kuljetaan koulumatkat omin lihasvoimin. Liikkuva koulu -ohjelmaa pukee toiminta-ajatuksensa sanoiksi seuraavasti, ja samoihin lähtökohtiin perustuu osaltaan myös ToiMeen!-hanke: ”Viihtyisämpiä koulupäiviä syntyy tekemällä yhdessä ja ottamalla oppilaat mukaan suunnitteluun, päätöksentekoon ja

toimintaan. Vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus parantavat usein koulun ilmapiiriä, millä on vaikutuksensa myös koulun työrauhaan, oppilaiden sosi-
aalisiin taitoihin ja oppimiseen.”.

ToiMeen!-hankkeen ensimmäisenä vuonna keski-
tyttiin kartoittamaan yläkouluissa käytettyjä toi-
minnallisuutta edistäviä ja oppilaita liikkeelle saavia
opetusmenetelmiä. Kartoituksen perusteella hanke
on tuottanut ja tuottaa edelleen yläkoulun opetta-
jille ideoita ja menetelmiä toiminnallisen opetuksen
edistämiseksi ja levittää tietoa kouluille valtakunnal-
lisesti. Tiedonlevityksen ja koulutuksen ohella hanke
pyrkii myös ratkaisemaan toiminnallistamisen haas-
teita. Hanke kytkeytyy vahvasti uuteen, portaittain
yläkouluissa käyttöön otettavaan opetussuunnitel-
maan, jossa toiminnallisuus ja oppiaineiden inte-
groidi ovat avainasioita.

Liikunta- ja seikkailukasvatuksen teoriat pohjana

Toiminnalliset menetelmät pohjautuvat liikunta-
ja seikkailukasvatuksen teorioihin ja sovelluksiin.
Toiminnallisten menetelmien perusajatus on luo-
da kaikin puolin antoisa oppiympäristö. Fyysisesti
antoisa oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuuksia
liikkua: koulutyöskentelyn ei tarvitse tapahtua istu-
ma-asennossa, ja kuulustelut voi suorittaa vaikkapa
kävelylenkin lomassa. Sosiaalisesti antoisa oppimis-
ympäristö taas tarkoittaa vuorovaikutuksellisuutta:
draama, pelit ja yhdessä tekeminen lienevät jo opet-
tajien vakiotyökaluja. Psykkisesti antoisa oppimis-
ympäristö pitää sisällään itsetunnon rakentamista
ja elämyksiä, jollainen voi olla vaikkapa biologian
tunnilla tehtävä kalan preparointi. Parhaimmillaan
toiminnallisissa menetelmissä yhdistyvät kaikki
edellä mainitut osa-alueet: kävellään nuotiopaikalle,
keskustellaan ja kuulustellaan kävelyn lomassa, pre-
paroidaan kalat ja halstrataan ne nuotiolla, jolloin
tulee vielä integroitua biologian ja kotitalouden
osaamista.

Pienin askelin kohti liikunnallisempaa koulupäivää

Edellinen esimerkki lienee kuvaus hyvinkin edisty-
neestä ja ihanteellisesta toiminnallistamisesta, mut-
ta askeleet voivat olla pieniäkin: jo se, että opettaja
pyytää oppilaita noutamaan monisteet luokan edes-
tä sen sijaan, että jakaisi ne itse, saa oppilaat ylös
pulpetista ja heidän aivoverenkiertonsa hetkeksi
kohenemaan. Kätevimmät menetelmät eivät vaadi
sen kummempaa varustusta tai ihmismiehen kykyjä:
äidinkielen sijamuotoja voidaan opetella vaikkapa
pitkään toiminnallista kielioppia työstäneen äidin-
kielen lehtori Nina Maunun alustuskonjunktio-pilk-
kukaratella ja aurinkokunnan mittasuhteita harjoi-
tella vaikkapa planeettakävelyllä: jos Merkurius,
Venus, Maa ja Mars ovat pikkukiviä, niin Jupiter oli-
si jotakuinkin omenan kokoinen pallo runsaan 800
metrin päässä; Saturnukseen päästäkseen pitäisi tal-
sia melkein puolentoista kilometrin päähän; kunnan
lenkki fysiikan tunneille!

Myös osa Humakin opiskelijoista on saanut esim.
ruotsin kurssilla osallistua substantiivintaivutus-
viestijuoksuun, nauttia Folkhälsanin pausgympa-
videoista sekä laulaa ruotsiksi – seisaaltaan, tietenkin.
Palaute on ollut positiivista, oppimisilmapiiri valtai-
san miellyttävä ja asenne ruotsin oppimiseen uudis-
tunut.

Kaksiosainen koulutuspaketti

ToiMeen!-hankkeen yläkouluille tarjoama koulu-
tuspaketti on kaksiosainen. Koulutukset ovat kou-
luille ilmaisia. Koulutuksen ensimmäisessä osassa
käydään läpi, mitä toiminnallisilla menetelmillä
tarkoitetaan, ja kartoitetaan koulussa jo käytössä
olevat menetelmät. Lisäksi opitaan katsomaan kou-
lun tiloja uusin silmin, käydään läpi syitä ja keino-
ja vähentää oppilaiden istumista sekä arvioidaan
koulutuksen nykytilaa. Ensimmäisen osion kesto on
yksi aamu- tai iltapäivä, ja kaikki sisältökokonaisuudet
toteutetaan luonnollisestikin toiminnallisina ja
liikunnallisina menetelmin. Kiitosta koulutus on saa-

nut erityisesti siitä, että se mahdollistaa toiminnallisten menetelmien oppimisen käytännössä ja ennen kaikkea kollegoiden kohtaamisen.

Koulutuksen toisessa osassa kerrataan aiemmin käytyä ja pureudutaan koko koulun toimintakulttuuria toiminnallistavan strategian luomiseen. Tähän mennessä koulutuksen ensimmäinen osio on järjestetty n. 15 koulussa ympäri Suomen etelärannikolta aina Kemi-Tornioon ja Kuusamoon asti, tosin osassa kouluista on ollut mukana myös muiden koulujen opettajia. Kaikissa näissä kouluissa koulutuksen toinen osio on joko toteutettu tai toteutumassa vuoden 2017 alkupuolella. Saman verran kouluja lienee tulossa lisää viimeisenä hankevuonna 2017.

Yhteisöpedagogiopiskelijat liikuttivat ja kartoittivat Turussa

Humakin opiskelijoita on osallistunut hankkeeseen eri tavoin. On ollut haastavaa sopia ToiMeen!-koulutuksien ajankohtia koulujen kanssa, koska opettajia voi olla vaikea saada kokonaiseksi aamu- tai iltapäiväksi saman pöydän ympärille. Tässä Humakin yhteisöpedagogiopiskelijat ovat tulleet avuksi ja ottaneet heitä ohjaavan lehtorin kanssa koulun oppilaat haltuunsa toiminnallisia ja liikunnallisia aktiviteetteja tekemään sillä välin, kun koulun opettajat ovat kouluttautuneet Humakin lehtorien johdolla.

Turussa ryhmä kolmannen vuoden yhteisöpedagogiopiskelijoita on Kehitystyön menetelmät -opintojaksonsa alla ottanut tehtäväkseen kartoittaa Turun

alueen toimijoiden ja koulujen nykyistä yhteistyötä ja tulevaisuuden toiveita liittyen liikunnan edistämiseen. Näitä toimijoita ovat erilaiset seurat, järjestöt, kaupungin nuorisotoimi, seurakunnat jne. Heidän työnsä merkitystä kuvannee hyvin se, että 15.12.2016 järjestetyssä Lasten ja nuorten liikunnan ja fyysisen toimintakyvyn tila -seminaariissa jaettu Liikkuva koulu -palkinto meni Kotkan kaupungille, jossa on saatu mahdollistettua yhteistyö koulun, nuorisopalvelujen ja järjestökentän välillä. Seminaarissa puhuneen UKK-instituutin johtaja Tommi Vasankarin sanoin: ”Tarvitaan useiden toimijoiden strategista yhteistyötä ja toimenpiteitä, jotka kohdentuvat läpileikkaavasti lasten ja nuorten arkeen.” Näihin lukeutuvat mm. vanhemmat, koulu, järjestöt, seurakunta, kerhot, seurakunnat, kaveriporukat. Vastaavanlaiseen kartoitustyöhön on tarkoitus osallistaa jatkossa Humakin opiskelijoita myös muilla kampuksilla.

Kolmas hankevuosi käynnistymässä

Helsingin Sanomissa (15.12.) Jyväskylän yliopiston tutkija, dosentti Arja Sääkslahti toteaa em. Liitu-tutkimuksen liittyen, että kouluikäisten lasten päivittäisen liikunnan määrä vähenee alakoulusta yläkouluun siirryttäessä hälyttävästi. ”Tämä tosiasia tulisi uskaltaa kohdata ja lähteä uusin silmin etsimään yläkoululaisille sopivia liikkumisen keinoja ja paikkoja”, hän sanoo, koska ”tarvetta olisi”. Tähän haasteeseen ToiMeen!-hanke on pyrkinyt kahtena ensimmäisenä vuonnaan vastaamaan kouluttamalla yläkoulujen aineenopettajia ympäri Suomen. Kolmas hankevuosi on nyt pyörähtämässä käyntiin, ja koulutukset jatkuvat. Kiinnostusta ToiMeen!-koulutuksiin ovat osoittaneet myös toisen asteen oppilaitokset ja niin ammatti- kuin tiedekorkeakoulutkin. On varsin mahdollista, että tulevaisuudessa siirrettäisiinkin hanketutka kohti toisen asteen oppilaitoksia ja pyrittäisiin myös niissä lisäämään opiskelijoiden liikkuvuutta.

Toistaiseksi ToiMeen!-hanke kuitenkin pysyy les-tissään ja kouluttaa juuri yläkoulujen opettajia. Kysyntää ja tarvetta koulutuksille on, samoin edellä kuvatun kaltaiselle eri toimijoiden yhteistyölle. ToiMeen!-hankkeen projektipäällikkö, lehtori Kim Lindblad tiivistä UKK-instituutin johtaja Tommi Vasankarin em. esitelmän annin seuraavasti: ”Siitä kävi selkeästi ilmi, miten tärkeä rooli koululla on liikkumisessa. Lapset ja nuoret, jotka eivät harrasta, liikkuvat selkeästi enemmän koulupäivän aikana kuin muina aikoina. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli koulu ei lasta tai nuorta liikuta, niin sitä ei tee kukaan tai mikään muukaan. Näin ollen koululla on tärkeä tehtävä tukea lapsia ja nuoria löytämään oma polkunsaa liikunnallisten harrastusten pariin.”

TEKSTI: MARJO KOLEHMAINEN, SUUNNITTELIJA

AISTIT AVOINNA, KESKELLÄ VUOROVAIKUTUSTA JA NUORTEN KANSSA

– Nuorten hyvää elämää rakentamassa

Huomaan usein pysähtyväni kuuntelemaan, mistä ihmiset puhuvat. Jos näen jotain mielenkiintoista, menen lähemmäksi. tarinat ovat kiehtovia ja niissä on paljon hiljaista tietoa tartuttavaksi kehittäjiselle. Olen positiivisen utelias ja kiinnostunut ihmisistä sekä ilmiöistä. ”Kerrotko lisää?” -kysymys ohjaa toimintaani selkärangastani, sen lisäksi, että ikuinen suosikkikysymykseni on ”mitä sinulle kuuluu”.

Ruokin usein sisäistä kehittäjäni myös sosiaalisessa mediassa lukemalla muutamaa suosikkifoorumiani, joissa tavalliset aikuiset ja ammattilaiset keskustelvat. Usein huomaan, että aikuiset koittavat ratkaista nuorten puolesta asioita ja päättää heille sopivista hyvistä tavoista taaplasta maailmassa. Nuorten osallisuus kaikissa heidän arkensa yhteisöissä ei toteu-

du parhaalla tavalla, jos aikuiset ajattelevat nuorten pelkäämistään olevan hankalia. Silloin kuilu nuorten ja aikuisten maailmojen välillä kasvaa syvyyttä.

Nykypäivän nuoret

Kehittäjäyteni olen kohdistanut nuoriin ja heidän yhteisöjensä hyvinvoinnin maisemiin, joissa tehdään nuorisotyötä. Nuorisotyö on nuorten hyvää elämää edistävää työtä. En voi aikuisena kuitenkaan kuvitella täysin tietäväni, mikä on kyllin hyvää elämää nuorelle. Omasta nuoruudestani pienessä maalaispitäjässä on jo pitkä tovi, ja moni asia on muuttanut maailmassa niistä ajoista. Ei minun aikamani laskettu ylämäkeen. Ei riitä, että olen joskus ollut itsekin nuori, se ei tee minusta nuoruuden asian-

tuntijaa. Oma nuoruuteni ei tuo täysin tietoa tämän päivän nuorten maailmasta; mitä he tekevät, mitä he arvostavat, millaisia asenteita ja ajatuksia nuorilla on, mitä he ajattelevat tästä hetkestä entä tulevaisuudesta. Millaista on nuorten arki? Mistä he tulevat iloiseksi ja mikä aiheuttaa huolta? Ohitettu oma nuoruus, kuljetut kilometrit ja ammatillinen osaaminen tuovat tietoa, miten nuoren olisi hyvä toimia, ja miten yhteiskunnan pelisäännöt menevät, ja mihin valinnat voivat johtaa. Voin olla rautaisen luja nuoruuden asiantuntija, jos teen nuorten elämää koskevaa kehittämistyötä yhdessä nuorten kanssa – nuoret ovat kehittämiskumppaneita ja oman elämänsä subjekteja. Nuorilla on laatikon ulkopuolelta tulevaa ajattelua yhteiskunnastamme, jonka käyttämättä jättäminen olisi tyhmyyttä.

Pidän tärkeänä työotteena kuunnella, osallistaa nuoria ja toimia heidän kanssaan vuorovaikutuksessa. Asiantuntijatyössä pääsee vain vähissä määrin kohtamaan nuoria ja elämään arkea heidän yhteisöissään. Arvostan tietoa, jota saan kohtaavan työn nuorisotyön ammattilaisilta ja opiskelijoilta, ja havainnoin myös aktiivisesti nuorisokulttuureja sekä niiden ilmiöitä ympärilläni julkisessa ja puolijulkisessa tilassa sekä verkossa. Olen saanut hyviä kohtaamisen kokemuksia vapaaehtoistyössäni kahvilassa, joka on tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikaksi nuorille.

Ammattikorkeakoulu työpaikkana mahdollistaa kohtaamiset nuorten aikuisten maailmojen kanssa. Alaikäiset nuoret ovat tavoitettava muuten. Entä ne nuoret, jotka eivät opiskele tai käy töissä? Heidän kohtaamisensa on monesti tärkeämpää kuin jo ns. formaaleissa yhteisöissä olevien nuorten. Ei riitä, että palveluja kehitetään pelkästään jo niitä käyttävien nuorten kanssa, jos haetaan vaikuttavaa työtä sekä toiveena on toiminnan avoimuus kaikille nuorille. Ei voi myöskään liiaka alleviivata, että nuorten joukko ei ole yksi ja sama, vaan hyvin moninainen. Tavallisia nuoria ovat kaikki, sillä erilaisuus on tavallisuutta.

Kohti nuorten osallisuutta

Työskentelen suunnittelijana Preventiimissä, joka on Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnoima ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Tehtävänä on tukea nuorten parissa toimivien ammattilaisten nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön osaamista ja lisätä nuorille suunnatun ehkäisevän päihdetyön laatua. Emme suoraan tee nuorille kohdistettua ehkäisevää päihdetyötä tai päihdekasvatusta, vaan ensisijainen kohderyhmämme ovat nuorisotalon ammattilaiset. Tutkimukset tuovat osan tietoperustasta työllemme nuorten päihdekulttuurista ja päihdeilmiöistä. Tärkeitä informantteja tavoittelemme ovat nuorten parissa toimivat ammattilaiset; millaista tietoa he kaipaavat ja mihin tarvitsevat lisää osaamista. Kehitämme yhdessä sisältöjä alan toimijoiden ja Preventiimiverkostoon kuuluvien organisaatioiden kanssa.

Olemme Preventiimissä ottamassa kehittämistoinnassamme loikan kohti tavoitteellisempaa nuorisotalon ja nuorten osallisuutta edistävää kehittämistoimintaa. Humakin strategiassa nuorisotalon ja yhteisöllisyys -vahvuusalassa yksi ydinosaaminen on osallisuus, jota toteutamme toiminnassamme – jatkossa myös nuorten kanssa.

Nuoret tulevat mukaan tavoitteidemme toteuttamiseen. Nuoret ovat tärkeässä oman elämänsä tulkin tehtävässä valmisteilla olevassa julkaisuprojektissamme, joka käsittelee ammattilaisia päihdekasvattajina ja nuorten kokemuksia vartumisesta suomalaisessa päihdekulttuurissa. Nuorten näkemykset ja kokemukset ovat arvokkaita kehittämistyössä. Nuorten asenteet antavat suuntaa tulevaisuuden päihdekasvatukselle ja ehkäisevän päihdetyön kehittämiseksi. Välitämme nuorten kokemusmaailmaa ammattilaisten toiminnan ja ehkäisevää työtä koskevan päätöksen teon tueksi.

Nuorilta itseltään hahmottuvat keinot, joilla saadaan nuoret motivoitumaan omaa hyvinvointiaan ja terveyttään edistävään ajatteluun, joihin liittyvät vaiuttaminen niin omaan itseen kuin lähisuhteisiin, paikallisyhteisöön tai yhteiskuntaan. Millaiset motivaatiokeinot nuorisoalan toimijoilla on ehkäisevässä päihdetyössä käytössä? Mikä nuoria motivoi? Motivaatiokeinot lähtevät nuorten arjesta ja arjen ilmiöistä, jolloin toiminta on nuorilähtöistä.

Ilmiö ikkunan takana

Tätä kirjoittaessani olen huomannut työpaikan pihaan nuorten miesten ryhmän. Lapiot ja kolat apunaan he haalivat lunta hyppyriin. Laskettelusukset ilmaantuvat yhden rohkean taiturin jalkaan, joka saa vinssin avulla vauhtia hyppyihinsä ylämäkeen. Niin, ei minun nuoruudessa hypitty ylämäkeen. Nuorilla on menossa kuvausprojekti. Still- ja videokuvaa otetaan monesta eri kulmasta, hiotaan ja kokeillaan – lopuksi onnistutaan. Yhdessä pojat neuvottelevat projektin kulusta, ja jokaisella on oma roolinsa. Kaveruksilla on hauskaa ja positiivinen tekemisen meininki; sen näkee ikkunan takaakin. Epäilen kaveriporukaksi, kun ovat pukeutumistyyliältään samantaisia ”snoukkailijoita”. Voi olla, että tekevät omaksi ilokseen – mikä motivoi hyvin. Omaehtoiselta näyttää ainakin tämä toteutusvaihe. Hienosti tuossa projektissa nuoret yhdistävät osaamistaan, innostustaan ja toteuttavat itseään. Nuoret ovat loistavia sisällön tuottajia.

Video oletettavasti päättyy sosiaalisessa mediasa julkiseksi innoittamaan muita nuoria, ja nuorten maailmasta sekä osallisuudesta kiinnostuneelle kertomaan vaikka nuorten tavasta käyttää julkista kaupunkiympäristöä. Niin, ei minun nuoruudessa kuvattu eikä ollut välineitä, joiden avulla tieto olisi tullut kaikkien saataville. Ja ehkäisevän päihdetyön tulokulmasta kaikki tuo tekeminen on luokiteltavissa päihteiden käytöltä suojaavaksi tekemiseksi. Nuorille on luontevaa kertoa kuvallisesti arjestaan, mikä ilmentää tarinoita hyvinvoinnista ja motivaat-

toreista, jos katsojalla ovat nuorisotyön kehittäjän lasit päässään. Nuorten innostus digitaaliseen mediaan on ehdottomasti huomioitava kehittämistyön signaaleissa. Digitaalisuus on otettava mukaan vakavasti mietittävänä menetelmänä, kun suunnitellaan nuorten osallisuutta ja toimia hankkeissa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi. Ainakin ikkunani takana touhuaville nuorille miehille ”digi ja teknologia” näyttäisi olevan hyvin luonnollinen tapa toteuttaa itseään.

Päivä hämärtyy. Oivalluksia on tullut tähänkin päivään. Ajatukset ovat sysäyksiä tekojen suuntaan nuorten osallisuuden edistämiseen kehittämistoiminnassa. Kiitos kuuluu teille nuoret miehet ikkunani takana – ja paljon terveisiä teille! Jatkakaa samaan malliin.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

www.humak.fi